

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлежства, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1. октобар 1909. године на ЛП састанку 11. децембра 1909. год. које гласи:

„да се варош Трстеник одвоји од своје садање општине трстеничке, округа крушевачког, и да за себе образује општину под називом: општина вароши Трстеника, у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. децембра 1909. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1. октобар 1909. године на ЛП састанку 11. децембра 1909. год. које гласи:

„да се општина боринска и брасинска у срезу јадранском, округа подринског, споје и образују нову општину под називом: општина боринска у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. децембра 1909. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1. октобар 1909. године на ЛП састанку 11. децембра 1909. год. које гласи:

„да се села Црни Врх и Бабина Пољана одвоје од своје садање општине првоначке у срезу пчињском, округа врањског, и са селом Старим Глогом образују нову општину под називом: општина старо глошка, у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. децембра 1909. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за

1. октобар 1909. године на ЛП састанку 11. децембра 1909. год. које гласи:

„да се село Царев Део одвоји од своје садање општине столске у срезу лужничком, округа пиротског, и придода општини камичкој у срезу нишавском, истог округа.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. децембра 1909. г. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 2. јануара 1910. године Бр. 8474, донесено на основу члана 144. тачке 9. Устава, које гласи:

„да се Сава Кнежевић, трговац из Београда, родом из Мутелића у Хрватској и поданик угарски, по својој молби прими у српско поданство, изузетно од § 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из својег досадашњег поданства.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 7. јануара 1910. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 22. децембра 1910. године Бр. 7974, донесено на основу члана 144. тачке 9. Устава, које гласи:

„да се Димитрије Чомић, трговачки помоћник из Крагујевца, родом из Маловишта у Турској и поданик исте државе, по својој молби прими у српско поданство заједно са својом женом Даринком и малолетном децом: Настасијом и Ружицом, изузетно од § 44. грађанског закона.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 7. јануара 1910. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО ПОГЛЕДА НА РЕЗУЛТАТЕ ХЕМИЈСКЕ АНАЛИЗЕ КАО ДОКАЗНИ МАТЕРИЈАЛ ПРИ СУМЊИ НА ТРОВАЊЕ

I.

Резултат хемијске анализе јесте важан доказ, али није пресудан.

При сумњи на тровање и ислеђењу таквих спорова у полицијској и судској пракси ишчекују полицијске и судске власти — а често баш и заступници приватних партаја — најважнији, управо пресудни део доказног материјала од лекара и хемичара. Лекару је у таким случајевима задаћа, да испита почетак, ток и завршетак оних телесних појава, које су самој смрти сумњиве особе претходиле, па њу — може бити — и изазвале. Одмах за тим утврдиће, је ли у то исто време било и на другој којој особи у кући или на некој домаћој животињи истих тих или бар сличних телесних појава (евентуално истих таквих смртних случајева), а обратиће особиту пажњу и на све друго, што би му тај случај могло осветлити — н. пр. на сумњиве остатке јела, пића или лекова; на оно, што је умрли избуљвао или иначе изметао; на судове, из којих је јео и лекове узимао, или оне, у које је бљувао и изметао; тиче ли се случаја какве трудне удовице или девојке итд. Сем тога биће му дужност, да при спољашњем прегледу лешине утврди, је ли на њој каквих необичних знакова, који би могли још боље утврдити сумњу на тровање — н. пр. (од каквих јачина) разједених и нагрижених места на самим уснама или око уста (нарочито од усних углова па на ниже); каког необичног црвенила, модрила или жутила коже; каквих пега и петића; каког необичног мириса; каког светљупања у сумраку итд. Најпосле има да (прописно) извршеном секцијом или обдукцијом (парањем) леша тачно проучи и објективно опише стање унутрашњих

органа — евентуално: да констатује болесне или (насилно) отровом произведене промене у њима (нарочито у желуцу и цревима), па да онда према одредби закона (§ 64. судског поступка у кривичним делима)¹⁾ а по нарочитом правилнику²⁾ спреми потребне делове лешине и друге сумњиве објекте, како би се могли упутити хемичару ради хемијске анализе. — Хемичару (аналитичару) је опет задаћа, да савесном и тачном анализом упућених му објеката утврди, има ли у њима отрова — па ако га има: које је врсте (евентуално: у каквом једињењу), и у којој је количини. Тек кад се све то прописно изврши, завршује лекар свој провизорно закључен секцијони протокол и даје своје дефинитивно мишљење о томе: постоји ли тровање или не — евентуално: тиче ли се тровања као злочина, самоубијства или несрећног случаја.

Према томе тежиште полицијског и судског ислеђења таквих случајева лежи управо у стручном раду лекара и хемичара. Од њих највише зависи, хоће ли то ислеђење те врло често тако тамне, заплетене и загонетне спорове брзо и правилно решити, или ће они (и поред свих напора власти, да дође до објективне истине) остати вечита тајна. Без њих би и највештији и најсавеснији иследник и судија био спутан и немоћан — много немоћнији, него ма у ком другом спорном питању, а без њих би и приватне партаје и њихови заступници имали тежак положај. То је, у усталом, већ и у природи самог спорног предмета, па је зато и законодавац о томе води нарочита рачуна. Као што смо видели, одредба § 64. суд. пост. у крив. дел. издваја тровање од свих других злочина и нормира за њега нарочити, строжији поступак. Не задовољава се само са једним лекаром као вештаком ни с једним хемичаром, него тражи за решење таквих спорова — по могућству — одмах њих 4 т. ј. поред два лекара још и два хемичара — а то је јасан доказ, колика се важност приписује раду тих вештака у ислеђењу таквих спорова. У нашој полицијској и судској пракси одступа се, истина, од те строге законске одредбе, т. ј. махом се не траже она два лекара и хемичара, што их закон у таким приликама предвиђа; али се ипак зато надлежни органи власти — у главном — доста тачно (по гдекада и сувише тачно!) придржавају начела, да се спорови о тровању могу правилно решити само уз сучешће лекара и хемичара као вештака —

дакле у главном: извршеном секцијом сумњива леша и хемичарском анализом неких његових делова и других сумњивих објеката.¹⁾

Али и ако је сасвим оправдано, што се и по законској одредби и по уобичајеној полицијској и судској пракси при ислеђењу таквих спорних питања даје највећа важност доказном материјалу од стране лекара и хемичара, ипак ваља имати на уму, да и тај материјал у неким извесним приликама губи од своје доказне снаге, и ако су вештаци свој посао ексактно извели. То би се могло десити у толико пре, у колико се доказни материјал једнога од тих вештака (н. пр. лекара) не би ослањао на онај оног другог (н. пр. хемичара), или на друге (ислеђењем тачно утврђене) чињенице; у колико се с њима не би поклапао; или најпосле: у колико би се с њима баш косно. *Апсолутне доказне вредности тај материјал, дакле, нити имати у опште може имати, а релативне само у толико, у колико се не слаби или не потиरे другим несумњено утврђеним чињеницама.*

На жалост против тога принципа се неко време и у науци и у пракси много грешило, а греши се по гдекада још и данас. Било би много примера из прошлости полицијског и судског ислеђења, на којима би се то могло очигледно видети, али ја нисам имао намере, да то питање у такој опширности расправљам. Хтео сам само да истакнем оне случајеве, где се при решавању спора о тровању може замашна погрешка учинити, ако се једнострано и безобзирно пресуђује само по резултату хемичке анализе.

Као што ће бити познато, вештаци старијега времена оснивали су свој дефинитиван суд у питањима о тровању поглавито на резултату хемичке (односно хемичко-микроскопске) анализе. Шта више, било их је, који су хемичку анализу ценили као једини поуздан доказ тровања. Тако нпр. стари Пленк (Plenk) изрично вели: „*Unicum signum certum dati veneni est notitia botanica inventi veneni vegetabilis, et analysis chemica inventi veneni mineralis*“. Према такој оцени доказног материјала тровање је, дакле, могло бити само онда објективно утврђено, ако је хемичар хемичком или хемичко-микроскопском анализом отров доиста нашао и одредио. Где се то — ма из кога узрока — није постигло, ту није могло бити речи о тровању, ма све друге прилике јасно доказивале, да га је несумњиво морало бити.

Ласно је увидети, да је тако схватање вредности хемичке анализе у споровима о тровању претерано, дакле погрешно, и да је тога ради морало убрзо пасти. И доиста, већ у почетку прошлога Века наступио је знатан обрт у томе правцу. И научници и практични радници у тој

области спорова почињу се одлучно противити том сувереном положају хемичара у питањима о тровању; том апсолутном дигнитету хемичке анализе у доказивању тровања. Ексактним опитима и појединим случајевима из праксе почеше утврђивати, да има прилика, где се дело (злонамерног, намерног или случајног) тровања може несумњиво и објективно доказати и самим лекарским прегледом или секцијом леша, а без хемичке анализе. Исто тако је неспориво доказано, да се и поред позитивних резултата хемичке анализе не мора с апсолутном сигурношћу закључивати, да доиста дело тровања и постоји. Најпосле утврђено је и то, да ни негативни резултати хемичке анализе нису увек апсолутан доказ, да тровања доиста и није било. Нарочито то је почео бранити и утврђивати Мерцдорф (Mertzdorf) почетком прошлог века, па онда за њим и многи други научници и практичари — нпр. Христисон (Christison), Тејлор (Taylor), Соненшајн (Sonnenschein), Тардије (Tardieu) и др.

С напредовањем и усавршавањем хемичких и других метода множили су се, наравно, све више примери, којима се та истина све јаче утврђивала, и ми данас већ имамо читав низ разноврсних, тачно посматраних и потребним научним доказима поткрепљених случајева, где је нпр. хемичка анализа сумњивих објеката позитивно испала тј. где је отров несумњиво константован — и ако у ствари није могло бити речи о тровању у правом смислу тога појма. Исто тако има веома много (и сасвим ексактно изведених) научних опита, а поред тога и практичних (полицијских или судских) случајева, где је хемичка анализа врло вештих и поузданих аналитичара дала негативан резултат, а овамо се на други, исто тако ексактан начин (по гдекада баш и опет хемичком анализом) могло објективно доказати, да је тровање постојало.

Нема сумње, да је тај напредак у оцени резултата хемичке анализе у случајевима тровања имао снажна утицаја и на полицијску и на судску праксу. И тога начела држе се сада не само иследници и судије, него и заступници странака (приватни тужиоци и браниоци), па баш и саме странке. Гдегод је и најмање повода, да се ко од њих на то начело може позвати, он то и чини. По себи се разуме, да и у томе правцу има често и неоправданих захтева и претеривања — нарочито од стране приватних тужиоца и бранилаца — али је и то по правосуђе од мање штете, него да преко неке основане сумње муком пређе. Боље је да се ислеђење и продужи, па баш и коначна расправа одложи, него да се што пропусти, што би било у стању, да и последњу сумњу укљони и спорно питање са свих страна објасни.

Ако се запитамо, како стоји код нас са проценом спорова те врсте, мораћемо признати, да се начело о правом дигнитету хемичке анализе као доказа у случајевима тровања слабо примењују. И у полицијској и у судској пракси врло често наилазимо на случајеве, где стручњак у таким питањима мора доћи до убеђења, да се на пола пута стало — само за то,

¹⁾ § 64. судског поступка у кривичним делима гласи: „При подозрењу тровања имају се, ако је могуће, поред два лекара и два хемичка употребити. Истраживање самог отрова може се чинити и од самих хемичка у месту за то подесном.“

²⁾ „Правилник за вршење судских секција и издавање лекарских уверења — са једним прилогом о издавању лекарских сведочења за душевно болесне.“ — Одељак: „Правила и упутства у случајевима тровања и како се отправљају органи на хемичко испитивање и микроскопски преглед.“ — Министарство унутрашњих дела; Санитетско Одељење; — Београд 1898. — Тај правилник је упућен и објављен министарским расписима од 24. фебруара 1899. СБр. 2035. и од 6. априла 1899. СБр. 3533.

Сем тога вида: „Како се отправљају органи на хемичко испитивање“ — од д-ра Д. М. К. Милојковића. — Срп. Арх. за целок. Лекарство; год. 1896., стр. 284.

³⁾ При сумњи на тровање ушао је у праксу овај поступак. Полицијска или друга иследна власт одређује лекара (или лекаре) за преглед и обдукацију (евентуално ексхумацију) сумњивог леша — ако од стране партаја нема нарочитих захтева. Она шаље и лешинске делове (или друге сумњиве објекте) ради хемичке анализе — било непосредно Држ. Хем. Лабораторији у Београд, било посредно преко Министарства унутрашњих дела (Санитетско Одељење).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

што се није ни покушало, да се резултати хемијске анализе друкче тумаче, него што они „дословце“ гласе. Шта више по гдекада стручњак добија утисак, да се већ од почетка ислеђења све ишчекивало — од хемијске анализе, па да су се у том ишчекивању превидели и упропастили многи други важни и пресудни моменти ислеђења, а само ислеђење свело на просто прибирање материјала, који је за хемијску анализу потребан. По тој пракси хемијска анализа, дакле, има код нас и онда *последњу и пресудну реч*, кад би је смишљен рад, снажни разлози и тачно утврђени подаци лекара, тужиоца, браниоца, иследника или судије могли ласно оборити¹⁾.

Ја нећу да наводим поједине случајеве те врсте из наше полицијске и судске праксе; нећу ни да тражим праве узроке тој појави — оба та питања остављам за другу коју прилику — али морам нагласити, да то тако не сме остати. С тога сам и покренуо ово питање — у намери, да с њиме детаљније *упознам све, који се за њега интересују, а нарочито наше правнике.*

II

Случајеви, где хемијска анализа не може да констатује отров и ако тровање постоји

Хемија је данас једна од најнапреднијих и најекзактнијих грана природних наука — и у теорији и у пракси. Примена њена на спорне случајеве из полицијске и судске праксе веома је разноврсна и честа, а могло би се рећи: махом и поуздана. Нарочито се у томе одликује аналитична хемија са својим епохалним тековинама новијега доба. Њени методи и техника њиховог извођења тако су усавршени, а резултати у већини случајева тако прецизни, да се на њих с поуздањем можемо ослонити.

Па ипак има случајева, где нам ни данашња поуздана хемија није у стању дати тачна одговора на постављена питања; где је, дакле, и *хемијска анализа немоћна*. Тако се нпр. може десити, да се у полицијским или судским споровима о тровању *отров не може ни хемијском анализом констатовати, и ако тровање доиста постоји*. Тај факат истиче већ Тејлор тврдећи, да је неко могао од отрова умрети, а да му се ипак зато отров у лешини не нађе. У истом том смислу изражава се и каснији класичар у судско-медицинској оцени спорних питања — проф. Хофман — овим речима: *„Ergibt die chemische Untersuchung ein negatives Resultat, so ist damit der Ver-*

giftungstod keineswegs ausgeschlossen¹⁾... а истину тих речи доказује и свакидашња судско-медицинска пракса. Има нпр. по некада случајева, где се и лекарским прегледом, секцијом и свима другим околностима утврди како је неко извесно лице доиста отровано, па да ипак резултат хемијске анализе испадне негативан, тј. да хемичар не може отров у деловима отроване лешине да констатује. И ако су случајеви те врсте ређи, ипак зато заслужују нарочиту пажњу свих оних, који се споровима те врсте баве. Јер *ко би такве случајеве превидео или намерно потценио, могао би учинити у полицијским и судским споровима те врсте веома замашну погрешку.*

Пре свега ваља знати, да међу отровима има и *таквих једињења, којима још ни хемичари не знају прави састав и праву природу* — које, дакле, ни хемијска анализа не може од других једињења разликовати и издвојити — па према томе ни судско-медицински констатовати. Овамо спадају нарочито неки отрови органске природе — дакле отрови, који су својим пореклом из биљног или животињског царства. Гдегод би се, дакле, тицало тровања таким отровима, ту би, наравно, судско-медицинска анализа могла испасти и негативна, и ако је тровање постојало.

Али баш и у оним случајевима, где је природа отрова науком и праксом тачно одређена и хемичару добро позната; где за њу постоје и поуздани аналитични методи за разликовање од других једињења: ипак се може десити, да ти методи баш у судским споровима омахну и изневере. Тако се н. пр. неки отрови биљнога порекла тачно дају хемијским путем констатовати само онда, кад су сами за себе, или кад су у смеси са извесним једињењима, а *чим се десе у живом или мртвом телу човеком и његовим продукцијама, није их могуће поуздано наћи и несумњиво доказати*. У таким приликама је хемичару — поред осталог — отежан посао већ и с тога, што су та једињења махом тако жестоки отрови, да већ и најмање количина изазивају смрт. А где је таки случај, ту хемичар анализом хемијских делова махом не може наћи тако знатних количина отрова, да их може издвојити и квантитативно одредити. Ту особину имају готови сви алкалојиди, и зато су баш те врсте тровања за ислеђење понајтеже.

Хемијску анализу неких отрова — нарочито оних, који се ласно разлажу и у своме саставу мењају — *отежавају и неке промене на самој лешини*. Утицајем лешинских отрова и једињења — т. з. *птомајина и левкомајина* — мењају неки отрови и своју хемијску природу — тако да их више оним методима и хемијским реагенцијама, којима их хемичар иначе лако доказује, сада не може наћи и констатовати. Тако се н. пр. по гдекада дешава, да се у случајевима тровања бруцином или ацетатом морфија ти отрови

¹⁾ „И ако хемијска анализа покаже негативан резултат, ипак зато још никако није тиме искључена смрт тровањем“. (Dr. E. R. v. Hofman: *Lehrb. d. gerichtl. Medicin*; VII. Aufl. S. 647.

хемијском анализом у лешини не могу наћи и доказати.

Хемијском анализом неће се моћи отров доказати у лешинским деловима ни оним случајевима, где је тај *отров* већ за живота сумњиве особе *имао прилике, да се из тела на неки начин изгуби или излучи* — *укратко: да га тело из себе елиминира*. Тако је н. пр. познато, да има отрова, који већ својим првим дејством на желудац и црева изазивају појаве жестоког бљевања или пролива (гастроентеритиду); те се баш тим патолошким, токсичним појавама — поред остале садржине тих органа — тело опрости и великог дела самог оног отрова већ пре него што би он могао доћи до ресорпције (усисавања у лимфне и крвне судове). И у таким случајевима може отров своје дејство извршити и смрт изазвати, па да га ипак хемичар хемијском анализом лешинских делова не може доказати.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д-р М. Јовановић-Батут.

ПОЛИЦИЈСКЕ НАРЕДБЕ

Једно од највећих и најделикатнијих права и дужности, које су законодавци свих држава признали и дали полицијској власти, јесте право издавања наредба. То право јавља се као једна форма признате полицијске делатности у свима правно уређеним државама, негде у мањем, а у понеким земљама у врло великом обиму.

Да видимо, шта је могло да руководи законодавце у опште, да другим властима дају права, да наредбама могу регулисавати извесне односе друштвене, које законодавац није регулисао; да могу означавати извесне радње за казниме, када их он није као такве означао; па им уз то још дао и права да прописују и казне за оне, који тим наредбама противно раде; и шта га је специјално руководило, да баш полицијским властима да то право, а не судским или извршним?

Одговор на оба питања треба тражити у самом друштвеном животу. Друштво, као и сваки организам, развија се и напредује у свима правцима. Односи у таквом друштву крећу се према његовом животу: мењају се, компликују, рађају, те нови, они које постоје, ишчезавају. Оно што је данас правило друштвеног живота, може после кратког времена бити застарело и замењено новим; оно што данас важи као истина, може за кратко време бити обмана; данас немогућно, постаје постигнуто и могућно. Напредак науке у свима правцима, а нарочито на пољу технике, тако је брз и огроман, да се сваким даном, сваким кораком, јављају нови друштвени односи за регулисање. Па и рад негативних друштвених чинилаца, њихов напредак и развиће; економско напредовање или пропадање; економни односи у опште; климатске прилике и њихове промене; епидемичне појаве и т. п. захтевају и сувише велику пажњу, морају се, у општем интересу, бодро пратити и регулисавати.

У свима уставним земљама законодавне власти не функционишу непрекидно. Сесије скупштинске трају ограничено време. Законодавац, према томе, није у физичкој могућности, да регулише те односе, којих у свако време за регулисање има и који се одмах морају регулисати. Оставити их, опет, нерегулисани до састанка скупштине, значи оставити маха самовољи и сукобу грађана. У земљама, у којима законодавна власт непрекидно функционише, регулисање тих односа однело би јој све време. При том, треба имати на уму, да су ове наредбе, ма да имају општи карактер, у већини случајева намењене регулисању друштвених односа у извесном месту и ограниченом кругу. Законодавне регуле, међутим, по правилу имају општи карактер, и важе за целу земљу. Законодавац, даље, не може знати оне друштвене односе који се у извесном месту развијају.

Све то, дакле, упутило је законодавца, да овласти другу власт, да те односе регулише. Дати то право судској или извршној власти било би опасно и неопортуно. Опасно због велике власти коју би имале и могућних злоупотреба; а неопортуно због природе власти коју имају и коју врше. Природно је, дакле, што су се законодавци зауставили на полицијској власти. Полиција је она установа, која је са друштвом највише везана и која са друштвом напоредо иде; она обезбеђује мир и ред у држави; она обезбеђује личну и имовну безбедност грађана; она обезбеђује правилно функционисање свих других власти у држави. И услед те своје високе и деликатне службе, када правилно функционисање, полиција је и јак културни фактор¹⁾, јер напретка само онде може бити, где има реда и безбедности личне и имовне.

Ти разлози, који су руководили законодавце осталих држава, руководили су и нашег, те је донео § 326. крив. законика, који гласи:

„У случајима, који нису у овом закону, ни у другим специјалним законима предвиђени, и за које није казна прописана, моћи ће месна полицијска власт издавати наредбе и у њима одређивати казну од десет до сто педесет динара или од једног до двадесет дана затвора, за лица која би противно овим наредбама радила“.

„Све наредбе имају се тицати сигурности лица и имања, уредности и угодности јавног саобраћаја на друмовима, путовима, улицама и у опште јавним местима; сигурности и уредности на приватним саобраћајним средствима: приватним железницама, лађама, трамвајима, омнибусима и томе подобно; одржавање чистоће и свега онога што би било на корист и заштиту здравља грађана, лица

и спокојства како појединих лица, тако и целе општине; чување јавног морала; и на послетку свега онога, што је потребно за одржање реда у местима и приликама где се много света скупља, као што су: сабори, вашари, пијаци, весела и светковине, јавне игре и забаве, представе и томе подобно.“

Правилност у овоме поступку законодавца, који је то овлашћење дао полицијској власти, нема никакве везе нити може служити за доказ о правилном раду нашег законодавца, што је полициј. власти наметнуо другим законима и функције извршне власти и функције судске власти. Услед тога ово издавање наредба има код нас великих незгода. То су аномалије нашег законодавства, које треба што пре уклонити, те да једном нестане оне народне правне изреке за рђаво правосуђе: „Кадија те тужи, кадија ти суди.“ А, ако игде у свету кадија тужи и суди, то је код нас случај са полицијом. Она има право издавања наредба, право суђења истуца и право извршавања пресуда и по кривичној и по грађанској части.

*

Да разгледамо детаљније овај § 326. крив. законика, јер то захтева његова неспорно врло велика важност, велика примена у пракси и врло често рђаво тумачење.

Дајући полицијској власти ово овлашћење у § 326. крив. законика, законодавац га је условно извесним погодбама. То условљавање погодбама природна је последица сваког овлашћења, јер му поставља границе. Неке од тих условљених погодаба виде се из самог законског прописа — § 326. крив. зак.; а неке, као опште, по самој се природи подразумевају.

Оне, које је сам законодавац поставио, јесу:

1. да такве наредбе могу регулисати оне друштвене односе, који нису регулисани ни кривичним нити којим другим специјалним законима, и за које није казна прописана, — да се могу, дакле, односити само на случајеве, које је законодавац у другом одељку § 326. крив. законика побројао — *ratione materiae*;

2. да их могу само издавати месне полицијске власти за свој делокруг рада — *ratione loci*; и

3. да на она лица, која противу тих наредбама поступи, не може бити примењена већа казна од 20 дана затвора или 150 динара новчано, нити мања од једног дана затвора или 10 динара новчано.

Оне, пак, које се, као опште, по самој природи подразумевају, јесу:

4. датум издања наредба, званична нумера, печат и потпис органа власти, који их је издао;

5. обзнана и означавање зак. прописа — § 326. крив. зак. — на основу кога су наредбе издате (чл. 116. Устава); и

6. да су издате у општем интересу: Да разгледамо редом све погодбе.

1. Ratione materiae.

Погодба ова је Устава, коју је законодавац ставио полицијској власти при

давању овлашћења из § 326. крив. законика. Сваку власт врше и извршују људи, а у природи је људској тежња за проширењем права. Органи полицијски без ове установе били би свемоћни. Регулисањем односа, које је законодавац регулисао у кривичном или у другим специјалним законима, створило би се једно друго законодавство, а отуда и пометња, који закон вреди и кога се треба придржавати. Наредбама полицијске власти, које би регулисале такве односе од законодавца регулисане, оскудевала би основа — *законитост*. Такав рад полицијских органа био би очито присвајање законодавне власти, коју по чл. 33. Устава врше једино Краљ и Народно Представништво заједнички.

Због тога је и сам законодавац сматрао за потребно да у § 326. крив. зак. то изречно каже. Он је отишао још и даље, јер је и даље ограничење неопходно потребно било. Застати само на томе значило би: дати полицијској власти права, да регулише и оне односе, које законодавац услед случаја или других узрока није регулисао, а који несумњиво спадају у његову надлежност. Ту би могло доћи регулисање случајева, који по подели кривичних дела долазе у дела злочине или преступне природе. Ван дискусије је, опет, да је законодавац мислио, да регулисање тих односа остави полицијској власти. Отуда и оно његово наређење у другом одељку § 326. крив. закона, на које се све случајеве могу полицијске наредбе односити. Из тога одељка § 326. крив. законика види се, да су то кривична дела од мање важности. Из места, пак, где је то овлашћење дао; из величине казне, коју је прописао као *maximum*; и из надлежности власти, која има права да по њима суди, — види се, да су то дела истушне и чисто полицијске природе.

2. Ratione loci.

Наредбе по § 326. крив. законика морају бити издате од власти за то надлежне и за делокруг — реон — у коме дејствује та власт. Сам § 326. крив. зак. казује, да законодавац није ово право дао свакој власти, већ само *месној полицијској*. Према томе, наредбе, које би друге — административне, судске или извршне власти издале на основу § 326. крив. закона, биле би незаконите и представљале би узурпирање власти.

Па која је то месна полицијска власт, која по поменутом законском овлашћењу има права да издаје наредбе?

Код нас у Србији, поред државне полицијске власти, које има у свима окружним и среским местима, а где-где и ван тих места — полицијски комесари —, постоје и општински судови као полицијске власти — чл. 94. тач. 1. зак. о општинама. У местима где се поред општинске власти налази и државна полицијска власт, по закону о општинама и § § 2—4. Полиц. Уредбе и једна и друга врше месну полицијску службу. И, како је овлашћење из § 326. крив. закона генерално, да ове наредбе издају месне полиц. власти, значи, да их и једна и друга могу издавати: за окружне вароши окружни начелник и оп-

¹⁾ Интересантно је потирати, да је ову улогу полиције још 1810. год. правилно схватио професор Велике Школе у Београду пок. Лазар Војиновић. У својим предавањима о управној власти пок. Војиновић означава као дужност управне власти — полиције — и ту: старање, да код грађана буду благе, кратке и тихе нарави, те да се тако добровољно законима покоравају. В. „Полицијски Гласник“ од 1906. год. стр. 122. и 123.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и у величини казне, коју је законодавац одредио за лица, која им противно раде. Из § 326. крив. закона види се, да је maximum те казне 20 дана затвора или 150 динара новчано. Minimum је, у колико се на затвор односи, законски — § 311. крив. зак. — један дан, рачунајући 24 сахата у дан. Што се тиче новчане казне законодавац је одступио од законског минимума и прописао већу минималну казну. Док је по § 313. крив. зак. она 5 динара, дотле најмања новчана казна, по § 326. крив. закона може бити десет динара.

Друго питање, које треба расправити јесте: обим — територија — на коју се ове наредбе простиру и у којој имају важности. Да ли те наредбе имају важности у целој земљи — држави — и за све грађане, на ограничен простор а који; за све грађане који на тој територији живе, или за све који се на њој нађу?

Одговор на ова питања може дати правилно схваћање значења речи *месна* из § 326. крив. законика. И граматичко и логичко тумачење те речи казује, да наредбе, које прописује полицијска власт на основу овог законског овлашћења, имају вредности само за ону територију — реон — у коме та полицијска власт дејствује као полиција. Не важе, дакле, те наредбе за целу земљу — државу — већ за један ограничен простор: у општинама састављеним из једне вароши, варошице или села за ту варош, варошицу или село и њихов атар; у општинама састављеним из више села за сва та села и њихове атаре. И како су ове наредбе везане за *помесну* надлежност полицијског органа који их је издао, природно је, да важе за свако лице које се у реону где оне важе нађе, без обзира да ли оно у томе реону живи стално или се случајно нађе. Ван тога реона, према томе, оне немају апсолутно никакве важности, нити су их се грађани дужни придржавати, и то, како грађани осталих места, тако и они, који стално живе у месту за које су прописане. Из самога наређења § 326. крив. закона и начина његове стилизације излази, даље, као логичко тумачење и то, да се делокруг важности ових наредба може ограничити само на изванредан део помесне надлежности органа полицијског, који их је издао — прописао. То има своје вредности нарочито у варошким општинама, где се важност тих наредба може ограничити не само рецимо на реон варошки, него и на изванредан део тога реона.

На овоме месту вреди поменути и пропис чл. 37. закона о уређењу округа и срезова. По томе зак. пропису дато је право начелницима средним, да својим наредбама могу регулисати и оне случајеве, које је законодавац у § 326. крив. законика поменуо, и то у целом срезу или у извесним деловима среза, везујући то овлашћење једино за услов: у колико регулисање тих односа није извршила у коме месту сама месна полицијска власт својим наредбама. Као санкцију за неизвршење тих наредба законодавац је предвидео и казне из § 326. крив. зак., позивајући се изречно на тај зак. пропис.

Овим чл. 37. зак. о уређењу округа и срезова проширен је значај речи *месна* у § 326. крив. закона, у колико се на средске начелнике односи.

3. Величина казне.

Поред ограничења у *ratione materiae* и *ratione loci* казали смо, да се при издавању ових наредба налази ограничење

и у величини казне, коју је законодавац одредио за лица, која им противно раде. Из § 326. крив. закона види се, да је maximum те казне 20 дана затвора или 150 динара новчано. Minimum је, у колико се на затвор односи, законски — § 311. крив. зак. — један дан, рачунајући 24 сахата у дан. Што се тиче новчане казне законодавац је одступио од законског минимума и прописао већу минималну казну. Док је по § 313. крив. зак. она 5 динара, дотле најмања новчана казна, по § 326. крив. закона може бити десет динара.

Из самога овлашћења и речи, којима је то право у одређивању казни дао месној полицијској власти, види се и намера законодавца, да, одређујући минималну и максималну границу величине казне, самој месној полицијској власти остави право, да у тим границама може одређивати казну колику хоће. Није дакле месна полицијска власт дужна по § 326. крив. законика у сваком случају за иступнике против својих наредба одредити као максималну казну 20 дана затвора или 150 дин. новчано. Може она одредити као минимум већу казну од 1 дан затвора или 10 динара новчано, а тако исто као максимум мању казну од 20 дана затвора или 150 динара новчано; може, даље, одредити једну или другу од тих двеју казни; или, најзад, обе у правој сразмери, — и то све према месним приликама и важности односа које регулише.

Разуме се, да је полицијска власт при замени затвора новцем или обратно, ако су наредбама предвиђене само казна затвора или казна новчана, дужна увек да води рачуна о величини новчане казне или казне затвора из § 326. крив. закона.

Ове казне, предвиђене § 326. крив. закона имају сва правна дејства, која имају у опште иступне казне по крив. законнику. Општа наређења §§ 312., 315., 316., 318., и 321.—325., крив. зак. важе и за ове казне и за лица, која против полицијских наредба што учине. То сам сматрао за потребно нарочито да поменем за то, што сам приметно погрешну праксу код многих полиц. органа, нарочито према иступницима против полицијских наредба у поврату. Држећи се законског наређења из § 326. крив. закона, да за иступника против полицијских наредба не може бити већа казна од 20 дана затвора или 150 динара новчано, многи полицијски органи мисле, да се и у случају поврата над таквим иступницима не смеју изрећи веће казне од тих. Такво схватање погрешно је.

Наређење о поврату из § 324. крив. законика генералног је карактера и односи се на сва изгубна дела, изузев: крађе, утаје и преваре преко 10 гроша чаршијских — § 391. крив. зак. Према томе оно се односи и на дела из § 326. крив. законика и у случају поврата казне се могу увећати са још једном половином од максималне предвиђене казне.

4. Потпис, печат и т. д.

Несумњиво је, да су потпис, нумера, печат и датум издања наредба битни услови за важност и законитост.

Потпис показује на први поглед, да ли је наредбу издао онај полиц. орган или она полицијска власт, која је законом овлашћена да такве наредбе издаје. Нумера деловодног протокола и печат надлежства сведоче о званичности рада. Једна полицијска наредба издата *службено* била би доказ, да се то велико право издавања наредба схвата неозбиљно. Полицијска наредба, на којој не би било потписа, печата и званичне нумере не би била обавезна за грађане, јер се не би знало која ју је власт издала и што не би била доказ озбиљности и званичности рада.

То исто важи и за датум издања наредба, када се има на уму, да код сваке наредбе има првенствено да се цени законитост њеног постања; а даље, да ли је ту законитост задржала услед измена законских и да није доцнијим наредбама измењена или укинута. (наставити се)

Љ. Јоцић.

ПРЕДЛОГ

НОВОГ ШВАЈЦАРСКОГ КАЗНЕНОГ ЗАКОНИКА

Крајем прошле године изнели смо у „Полицијском Гласнику“ изводе и неколике критичке напомене на предлоге нових казних законика аустријске и немачке царевине. Да бисмо допунили слику најновијих реформа у казном законодавству, изнећемо у кратком изводу и предлог швајцарског казненог законика, који је предат јавности у другој половини прошле године. Овај предлог од нарочитог је интереса и за то, што је, одступајући од немачког и аустријског, усвојио двојну поделу казних дела на *злочине* и *иступе*.

10. јула 1903. године швајцарски депарتمان правде и полиције предао је јавности рад једне стручне комисије којој је било стављено у дужност, да изради један пројекат, како би се швајцарски казни законик од 1896. године имао ревидирати у извесним одређеним појазним тачкама. На тај начин добивено је мноштво извештаја, стручних критика, напомена и приговора, и сви су ти радови понова предати нарочитој стручној комисији, која је имала све то да среди и да у предлог унесе све новине модернога казненога законодавства.

Резултат рада те комисије јесте овај предлог који носи име „Предлог швајцарскога казненога законика“ од априла месеца 1908. године. И њега је као што помену смо, прошле године предао јавности швајцарски депарتمان правде и полиције, такође у циљу да се последњи пут подвргне јавној критици пре но што се преда Савезном Већу дефинитивни предлог швајцарског казненог законика.

Предлог је подељен на *две књиге*:

Прва књига: *О злочинима* (Општи део; посебни део).

Другу књига: *О иступима* (Општи део; посебни део).

Цео предлог подељен је на на 291. члан, од којих 232. члана падају на прву књигу: о злочинима, а остали на другу: о иступима.

Прва књига: О злочинима.

Општи део.

У првом одељку одређује се надлежност, простирање казненог законика и време кад се има судити по овом закону. Овај закон важи и за војна лица, с тим да се задржава право за нарочите одредбе војног казненог законика. Истим је одељком регулисано суђење за злочине Швајцараца извршене у иностранству, а најинтересантнија је одредба о извесним злочинима странаца у иностранству. Њу одређује члан 8. тачка 3., која гласи:

„Странац, који у иностранству изврши злочин трговине са женскињем, који произведе опасност злочиначком употребом распрскавајућих материја и распрскавајућих бомби или који фалсификује новац, банкноте, емисионе папире, кажњава се по швајцарском казненом закону, ако се налази у Швајцарској и није издат дотичној држави“.

Члан 9. одређује место извршења дела овако: „Учиниоца чини злочин тамо, где га је извршио или где га је покушао извршити, и тамо, где је наступила последица дела или где је по његовој намери требало да наступи“.

Други одељак говори о злочину.

Како су за реформу казненог законодавства једно од најважнијих питања: *малолетници*, то ћемо изнети у целости сва четири члана који говоре о деци, младости и малолетницима.

Члан 10. *Деца*. 1. Изврши ли које дете испод четрнаест година дело које је казнимо као злочин, неће се кривично судити. Судија има да утврди стање ствари и да узме тачне извештаје о телесном и душевном стању здравља детињег и о његовом васпитању.

2. Ако је дете напуштено или морално покварено или изложено опасности, судија ће га предати управној власти да га ова збрине.

3. Захтева ли стање детета нарочито поступање, нарочито ако је дете душевно болесно, слабоумно, глупо или епилептично, судија ће га упутити управној власти. Управна ће власт наредити онакво поступање, како то захтева стање детиње.

4. Ако дете није напуштено, нити је морално покварено, нити му прети опасност, и ако не потребује никакво нарочито поступање, судија ће га предати школској власти. Ако школска власт нађе да је дете погрешило, онда ће га укорити или ће га казнити школским затвором.

Члан 11. *Малолетници*. Малолетник је онај ко је напунио четрнаесту, али још не осамнаесту годину живота. Изврши ли малолетник које дело казнимо као злочин, с њим ће се поступити на основу ових принципа:

1. Ако је он напуштен или морално покварен, судија ће га упутити у један завод за принудно васпитање, који ће само том циљу служити. Он ће остати у заводу све дотле, док то захтева његово васпитање, али ипак најмање годину дана. Ако је, пак, напунио двадесету годину, коначно ће се отпустити из тог завода.

2. Ако је малолетник толико морално покварен, да се не може примити у који завод за принудно васпитање, или да не

може да остане у заводу за принудно васпитање, онда га судија предаје корекционом заводу за младе људе, који служи искључиво томе циљу. Он остаје у том заводу док се не поправи, па ипак, по правили, најмање три године и највише дванаест година.

3. Надлежна власт решава о превременом отпуштању васпитаника из завода за принудно васпитање или из корекционог завода; о томе узима мишљење од чиновника заводских. Она се, са заступницима заштитног надзора, брине о његовом животу и надзирава га. Злоупотреби ли отпуштени слободу пре истека једне године, биће враћен у завод; у противном случају сматра се као потпуно отпуштен. Ипак му, и после тога времена, заступници заштитног надзора указују помоћ и заштиту.

4. Захтева ли стање малолетника нарочито поступање, ако је он душевно болестан, слабоуман, глупо, епилептичан, или ако је необично заостао у свом духовном и моралном развоју, судија ће наредити поступање какво захтева само његово стање.

5. Ако малолетник није ни напуштен, ни морално покварен, судија ће му, ако нађе да је крив, досудити укор или ће га казнити особеним затварањем, најмањим три дана и највећим два месеца. Затварањем ће се вршити у згради, која не служи као казнени завод или као кућа за принудни рад. Малолетник ће се умерено оптеретити радом.

Судија може да одложи затварање и да пружи осуђеноме пробног времена најмање шест месеца и највише годину дана, ако се по његовом карактеру и владању може очекивати, да ће се тиме одстранити од злочина и поправити. Оправда ли он очекивање до истека пробног времена, затварање отпада; у противном случају има се извршити.

6. Рокови за застарелост смањују се на половину.

Члан 12. *Изузетак за малолетника*. Ако је малолетник на дан судске пресуде напунио осамнаесту годину, а не може се упутити ни у завод за принудно васпитање, ни у корекциони завод за младе људе, судија ће га осудити као малолетника (члан 13).

Члан 13. *Остали малолетници*. Ко је у време извршења дела напунио осамнаесту, а још није двадесету годину, биће суђен по овим нарочитим одредбама:

1. На место доживотне робије долази робија не мања од пет година.

2. Ако је за извесан злочин предвиђена казна лишења слободе одређеног трајања, судија није везан за ту одредбу.

3. Кад постоје олакшавајуће околности судија може изрећи место робије тешки затвор од најмање шест месеца и највише пет година, а место тешког лаки затвор.

4. Осуђивање се не може изрицати одузимањем грађанских права.

5. Рокови за застарелост смањују се на половину.

6. Ови се осуђеници у сваком случају потпуно одвајају од других осуђеника, докле год су малолетни.

У одредбама за неурачунљиве и умањено урачунљиве злочинце нема нарочитих новина, сем код извршавања казне над умањено урачунљивима. Та одредба гласи: Ако је отпао разлог, који је био повод обустављању извршења казне над којим умањено урачунљивим злочинцем, суд има да одлучи, да ли и у колико има да се још изврши казна. При том суд има да саслуша и стручњаке.

Интересантан је препис о заблуди у противуправности: Ко изврши какав злочин у веровању да има право на то дело, може бити блаже кажњен.

Од интереса је члан 24. који овако говори о *кривичној тужби*:

2. Ако је извесно дело казнимо само на тужбу, сваки ко је њиме повређен може у року од три месеца да тражи кажњавање учиниоца. Рок почиње чим повређени сазна за дело и име учиниоца.

Ако је повређени неспособан за рад, на тужбу има право његов законити заступник. Ако је повређени стар шеснаест година и није душевно болестан, он може и самостално подићи тужбу.

Умре ли који повређени, на његово место долазе сродници.

Ако је због једног дела подигнута кривична тужба, истрага се мора водити према свима саучесницима.

2. Кривична тужба може се повући, док не буде објављена пресуда прве судске инстанције.

Повуче ли се тужба према једном окривљеном, повучена је према свима окривљенима. (наставиће се)

КРИМИНАЛНА ПОЛИЦИЈА *)

Др. Луј Франк

Полицијски романи уживају данас нарочити кредит. Нећемо овде испитивати да ли је то оправдано, али констатујемо, да њихове невероватне историје пасивног масе. Догађаји стварног живота, међутим, су од много већег интереса за пажљивог посматрача јер, и поред свег стваралачког духа писаца ових романа, машта и фикција ипак заостају иза узбудљивих комбинација, које трагедије и драме стварног живота посведневно стварају. Шарл Дикенс и Едгар По били су иницијатори ове врсте литературе. Прави тип полицијских романа створен је, међутим, у Немачкој. Ј. Д. Ц. Тем, бив. истражни чиновник, прихватио се пера пошто је напустио своје судске функције. Његови полицијски романи садрже један део истине, јер често износе успомене из службе. Габорио и Понсон ди Терај у Француској, а од скоро Артур Конан Дојл у Енглеској, творац Шерлока Холмса, полицајца проицљивог и оштроумног, учинили су ову литературу популарном. Мора се, међутим, признати, да стварност извесних злочина превазилази најбоље измишљотине фантастичких и, на први поглед,

*) Наслов је ове студије у оригиналу: „Le crime de la rue des hirondelles — Etude de police criminelle“ Paris, 1909.

www.unilib.rs
 невероватних романа. Полицијски роман ствара једну фикцију и разрешује замишљену мистерију. У неизвесности, узбуђењу и ужасу многобројних перипетија, акција се развија разнолико. Појављују се људи одлучни, са кристалним мозгом и челичном енергијом, који усред помрчине налазе извесну ситницу, помоћу које откривају прави траг. Ови људи никад се не варају; они терају траг кроз вијуге лавиринта, налазе на злочинца, гоне га као дивљач, боре се с њим на живот и смрт и обично увек излазе из борбе са тријумфом победилаца. У ствари се ове полицијске историје, чији су хероји непогрешиви, разликују битно од стварности. Док писац романа сам и по вољи комбинује најмање детаље акције својих личности, дотле, напротив, у стварном животу истражни чиновник или шеф полиције ради са непознатим чињеницама; они не стварају прилике, већ од њих зависе, и нису, као писци романа, господари решења. Задатак шефова сигурности не може се никако поредити са задатком писца, јер је од овога много тежи. Чак и у самој Француској судска полиција очигледно је још недовољна, јер се у земљи класирају 58% афера. У Паризу, међутим, одељење сигурности ствара права чуда. Оно је у току 1906 год. имало посла са 101.800 афера, од којих су 54 биле сензационе: огромне крађе и убиства. У свакој од ове 54 афере постигнут је потпуни успех, јер су кривци пронађени и предати суду на осуду што се може сматрати као савршенство репресивног система. Противно овом, може се слободно рећи, да одељење сигурности и судска полиција и не постоје у Белгији. Белгијско правосудје није успело да, само собом, осветли ниједну сензациону, или ма и најмање компликовану аферу, нити да метне руку на кривца.

Намера нам је, да овде предузмемо као приватно лице, истрагу по једном гнусном и срамном злочину, који је до данас остао некажњен, а који је унео страх и ужас у популацију Брисла. У самој вароши одведена је, око 7 часова у вече, једна девојчица од 8 год., а отприлике у поноћи нађен је, на два корака од центра, један пакет, у коме је био њен леш, исечен на комаде. Дете је било силовано. Полиција и правосудје показали су се потпуно немоћни у својим истраживањима. И ако се ова афера (афера Ван Галк) може у будуће сматрати као класирана са гледишта званичног истраживања, она ће, са гледишта морала, и даље остати у очима јавне свести, те чуварке истине и правде и сувереног оцењивача актова правосудја, као нерешена. Како и зашто, изложићемо искрено, без пасије, без страха и без мржње. То никако нису дух критичке сујете ни жеља за омаловажењем због којих ово чинимо, већ много узвишеније схватање: љубав ка истини, истраживање правде, брига о одбрани друштва против оскрвнителиа детињства и жарка жеља да осветимо један злочин увреде човечанства.

Наша истрага није полицијски роман; она се од њега потпуно разликује и по студирању факата, и по методи, и по

суштини. Ми морамо почети од званичне истраге, изнаћи њене погрешке и попутни њене празнине. Ми смо анализирали факта, ценили сведошце и критички прегледали и проучили познате елементе. Да би дошли до непознатог, ми смо употребили научну методу, јер је наука најјача сила и, у духу логике, тражили смо у резонувању објашњење факата и путева ка истини. У свима доменима, у осталом, брижљива анализа, дедуктивна логика и рационална метода, једина су средства помоћу којих се може открити непознато. Ниједан писац, мора се признати, није до данас покушавао, да своју научну методу претпостави неодређености, лутању и узалудним напорима одељења сигурности, да би успео да открије истину у каквом чувеном и пасионираним злочину, који је до данас остао тајанствен и некажњен. Ово ново, деликатно и смело дело ми предузимамо без страха, у својству обичног грађанина, по примеру *Qui vis ex populo* који је стављао у покрет народну акцију у процедури старог Рима.

Одмах сутра дан по смрти мале Жане Ван Галк, још у почетку саме истраге, показало се, да бриселска полиција почиње рђаво, и да лишена иницијативе и одређеног правца, жалосно лута. Један факт нарочито нас је заинтересовао за ову истрагу. Чим смо сазнали, да је жртва једно ванбрачно дете, из радничке класе, одлучили смо да га осветимо, јер питање о овој деци није престало да нас занима још од 1887 год. када смо пред правним факултетом у Болоњи бранили нашу докторску тезу о проблему ванбрачне деце. Радикалну и дефинитивну солуцију овог сложеног, интересантног и жалосног проблема, који смо озбиљно и детаљно проучавали, изложићемо ускоро у новом делу, које је готово довршено. Ако је тачно, по речима Александра Диме сина, да нема никакве разлике у тешкоћи око изналагања оца једног ванбрачног детета и проналажења једног кривца или злочинца, онда и реципроцитет мора бити тачан. Ми који од пре 20 год. изучавамо средства истраживања и начине доказивања патернитета, према многобројним обичајима и разноликом законодавству, сматрамо да нам неће бити теже пронаћи отмичара Ван Галкове но открити њеног оца. Овог дубог посла прихваћамо се у присуству потпуне недовољности и доказане немоћи наших власти, да би спасли част наше вароши и осветили један гнусан злочин увреде човечанства.

Наша прва дужност била је, да про- студирамо услове детиње егзистенције и специјалне прилике и узроке њеног последњег изласка, да би утврдили околности под којима се догодило њено одвођење, и да аналишемо тачно и до ситница топографију и особености регијона злочина. Наша прва похода терена злочина проузроковала нам је огромно изнанађење јер смо видели бриселске ватрогасце како под предвођењем судских агената, испитују, по крововима кућа на сенском булевару, олукe за одвођење воде, у циљу изналаска ногу и обуће несрећне девојчице. Мало даље, извесни људи испитиваху

у истом циљу, базене морског канала. Било је очигледно, да правосудје и полиција лутају без икакве идеје руководиће и плана у истраживању, да раде лако- мислено, без реда и методе, трошећи своје драгоцене време на бескорисна истраживања, у место да концентришу своју пажњу и своје напоре на деликатно посматрање првобитних и неоспорних факата, и да у тачном резонувању траже најбољу оријентацију у истраживању, и прави пут ка истини. Лутајући насумице, поводећи се за клеветима и анонимним доставама, истражна власт приступила је многобројним и неоснованим хапшењима. За овим, засићена сталним неуспесима, повукла се, сматрајући овај злочин као неразрешиву загонетку.

За онога који уме да размишља, ниједан људски проблем није неразрешив. Силом размишљања човек може успети, да реконституише елементе сваког злочина, да утврди епизоде криминалне акције, да одреди кретање злочинчево, да одреди место злочина, а нарочито — као што је овде случај — кад је злочин извршен у центру вароши, у веома ограниченом реону.

Код моралног и просвећеног народа, отпорне и одбранбене силе доброг генија треба да су јаче од деструктивних снага, често пута несвесног зла. Према овоме и полицијски и судски чиновници треба увек у свом истраживању да се руководе науком, тим најмоћнијим сувереном, и да за своје путове и средства акције траже упуства од бусоле разума. Зато што нису ишле овим непогрешним правцем, наше судске власти исцрпеле су се у неразумљивим и бесплодним напорима да би се, још једном више, констатовала њихова потпуна немоћ.

После више дана размишљања, истраживања и испитивања терена, ми смо дошли до истине. Пошто смо је оценили и контролисали, пожурили смо да, као човек и грађанин, извршимо нашу дужност, упознавајући и правосудје са резултатима нашег рада. Наша интервенција била је лојална, објективна и без икаквог интереса; она није била диктована никаквим мотивом мржње, личне освете, злобе или задње намере. Апсолутно никакав материјалан интерес није нас одлучио нити би нас могао одлучити на овај рад, јер у времену наше одлуке још није било ни речи о награди од 20.000 дин. коју је држава обећала ономе, који помогне правосудју да изнађе виновника овог злочина. Инспирисани искључиво осећајем хуманитета, ми смо и у овој прилици, као и увек, радили са најбољом намером и нимало незаинтересовани. Наш једини циљ био је, да у службу правосудја, истине и друштвене одбране унесемо нешто мало науке и оштроумности, и да осветимо једно несрећно ванбрачно дете из народа, жртву наших друштвених поремећаја — један злочин који је остао некажњен због званичне неспособности. И у место да нашу интервенцију радо и са захвалношћу приме, да најбрижљивије проуче траг који смо означили, да под разним изговорима претресу места које смо осумњичили и да озбиљно испи-

тају осумњичена лица, те да на овај начин дођу до позитивних и несумњивих доказа, власти су из бојазни за свој монопол, а увређене у својим кастинским осећајима поноса, сујете и непогрешности сматрале мој акт као непозвано мешање у њихове важне функције. Један истражни чиновник чак је инспирисао, ми смо вољни да верујемо да је то било несвесно — један напис у коме је наша акција таксирана као „бесомучно лудило.“ Ово неваљалство није нас много узбудило нити изненадило. Противу сличних напада ми смо се већ одавно осигурали сигурним оклоном. Познато је у осталом, да се људи који се уздижу нешто мало више изнад обичног нивоа живота, појављују увек као помало ненормални у тупим и тамним очима масе и елите кретена. Скоро је очигледно, да се оштроумност сматра често као штетна; понекад је чак сравњују са злочиним.

Пошто је мароканско царство данас предмет више међународне политике, то ћемо у њему потражити једну интересантну историју, веома zgodну за ову прилику, која показује да се човек може изложити великој опасности ако види боље и даље по један шеф полиције. Ми учтиво молимо наше правнике, пслицајце и лекаре за душевне болести да пажљиво прочитају ову лепу мароканску историју о *Јеврејину Абнеру који није ништа видео*, јер ће она послужити као најбољи увод систему наших истраживања.

* * *

Јеврејин Абнер шетао се једног дана у околини Феца, кад се одједном изненада појави главни султанов коњушар, у пратњи једне групе коњушара, и рече му: Јеси ли, Филистињанине, видео једног царског коња, оседланог и заузданог, који је побегао?“

Абнер одговори: „Без сумње, најбољи коњ тркач који може постојати, са копитама лепим и малим, уздом од најбољег сребра, длаком златном која сија као велики полелеј у синагози, стасом од 15 шака, репом дугачким 3 $\frac{1}{2}$ стопе и златним ђемовима од 23 карата.“

„То је тачно тај коњ!“ повика главни коњушар. „То је он!“ додаде хор коњушара. „То је наш Емир!“ повика један стари витез. Бар десет пута казао сам принцу Абдалаху, да Емира не јаше без трензле; ја познајем Емира, ја сам предсказивао да ће збацили свог јахача, и да ћу ја морати платити главом болове принчеве; понављам, да сам све то предсказао. Али, реци брзо, на коју је страну коњ отишао?“

Са зловним осмехом Абнер одговори: „Како вам могу казати на коју је страну побегао царски коњ кад га никако нисам ни видео.“

Изненађени овом контрадикцијом, то-спода царски коњушари хтедоше продужити испитивање Абнера, кад се деси један нов дођај. Чудноватим случајем, као што се то у животу често дешава, у истом тренутку кад и коњ, побегло је и цето царичино, и једна група црних робова дотрча вичући: „Јесте ли видели мало и омиљено цето царичино?“

„То није цето, већ, кучка, господо, рече Абнер.

„Да, да повика одушевљено први ушкопљеник, али где је Алина?“

„Једна мала кучка, продужи Абнер, која се скоро оштенила, са дугачком длаком и репом у виду четке, и која нарамљује на предњу десну шапу.“

„То је она, повика хор црнаца; то је Алина; Њено Величанство Царица, добије грчеве чим јој нестане Алине. Алина, где си ти? Шта ће бити од нас ако се вратимо у харем без тебе? Реци одмах, на коју је страну отрчала?“

„Ја нисам видео цето, одговара Абнер, нити сам знао да моја Царица, Бог нека је чува, има такво цето.“

Царски људи из коњушнице и харема побеснеше од љутине на ову, по њиховом мишљењу, безобзирност Абнерову, који тереше шегу са царском сопственошћу и, поред очигледне невероватноће, посумњаше да је он крадљивац цета и коња. И док остали људи одоше да продуже истраживање, главни коњушар и први роб ухапсише Јеврејина, који се у полу страху полу-зловно смешио, и одведоше га пред Цара.

Султан Исмаил Мулеј, сраховито разљућен кад је сазнао шта се догодило, сазвао је дворски савет, и то под својим председништвом, с обзиром на важност ствари.

Дебата је почела наредбом султановом да се окривљеном удари 50 штапова по табанама. Узалуд је Абнер викао, плакао, тврдио да је невин, обећавао да објасни како се све догодило, и цитирао стихове из Библије и Талмуда, а нарочито овај: „Нека твоја рука не удари, ако су ти очи и уши затворене.“ — Исмајил Мулеј клео се пророковом брадом, да ће Филистињанин платити својом главом болове принца Абдалаха и грчеве Царичине, ако одбегле животиње не буду ухваћене.

Царски марокански двор одјекиваше од запомагања једног Абнера, кад стиже глас да су и коњ и цето нађени. Тада Мулеј Исмаил позва Абнера да објасни своје понашање. Сиромах Јеврејин најзад доби, и ако мало доцкан, прилику да се оправда. Он то и учини овим речима, пошто је претходно три пут додирнуо земљу челом:

„Моћни Царе, Краљу Краљева, Господару Истока, Звездо Правосућа, Огледало Истине, Бездану Мудрости, Ти који сјајиш и одсеваш као злато, Ти који си блистав као дијамант а јак као гвозђе, изволи ме саслушати, пошто је Твоме робу дато, да подигне свој немоћни глас пред Твојим сјајним лицем. Кунем се Богом мојих Очева, Мојсијем и Пророцима, да моје очи нису виделе ни Твог поште достојног коња, ни љубезно цето моје милостиве Царице, већ слушај како је било:

„Да бих се одморио од брига и посла, шетао сам се, немислећи ни нашто, по малој шуми, у којој сам имао част, да се сусретнем са Њ. В. Главним Коњушарем и Твојим Коњушарима, и са Узвишеним и Обазривим Чуварем твога благословеног Харема. Шетајући се, опазио сам у

фином песку, између палми, отиске од ногу једне животиње. Ја, који познајем отиске животиња, видео са одмах да су то отисци једног малог цета. Између отисака шапа, у песковитој земљи налажаху се и други фини, вијугави отисци: то су отисци сиса кучке која се скоро оштенила, закључих у себи:

Поред отисака предњих шапа песак је био мало очишћен, из чега закључих, да је животиња имала лене и висеће уши. Још сам опазио, да је у дужим интервалама песак био очишћен у јачој мери, што значи да је животиња имала леп реп, обрастао дугачком длаком, који је лично на једну врсту метле, и помоћу кога је животиња ударала по песку овде онде. Шта више, мојој пажњи није измакло ни то, да отисак једне предње шапе у песку није био тако дубок као остали, због чега нисам могао сакрити, да цето моје милостиве Царице, ако је допуштено рећи, храмаше по мало.

„Што се тиче коња Твојега Величанства, знај да сам, шетајући се по алејама шуме, опазио отиске од коњских копита. Тек што сам видео малу и племениту копиту, рекао сам у себи: овуда је прошао један коњ најплеменитије расе. Пошто су отисци копита били правилни и у равномером и великом одстојању, закључих сам да је животиња благородно галоширала, и да је једини наш цар достојан да има таквог коња. Још сам се сетио на бојног коња за кога се у Јововој књизи вели: „Његов врат је покривен густом и великом гривом; он скаче као скакавац; његово охолост рзање производи страх и трепет; он копа земљу и ужива у својој снази; он се устремљује пред оружје, пркоси страху и не узмиче пред ножем. На њему одјекује тоболац за стреле и сјаје копље и цида. У жестини он прождире земљу, а на звук трубе јури напред. Још издалека он назире битку, громки глас поглавица и ратне узвике.“

„Видећи, да се на земљи нешто светли, сагнем се по обичају и опазим један комад мермера, на коме је потковица Твога летећег коња урезала једну линију. Пошто познајем трагове свију племенитих и неплеменитих метала, то сам констатовало да је Твој коњ имао потковице од најбељег сребра. Алеја, у којој сам се шетао, била је широка седам стопа, а овде онде прашина са палми беше скинута, што значи, да је коњ нијао репом, који је морао бити дугачак најмање три и по стопе да би могао очистити лишће од прашине. По дрвима, чија је круна почињала од прилике на пет метара изнад земље, опазио сам скоро откинуто лишће, које је коњ у великој брзини својим леђима пооткидао; ево, рекох, једнога коња који је висок 15 шака. Под овим истим дрвима нашао сам мале праменове длака, који су се сијали као сунце; то је, дакле један златан алат. Излазећи из шуме, паде ми у очи један златан траг; ти мораш, рекох, знати откуда је овај траг и шта ово значи? На једном камену, који беше углављен у стену, налажаше се веома фини и деликатан златан траг, који је морао произићи од златног ђема на узди Твога плаховитог коња, који је у своме

трку окрзнуо овај камен. Твоја сјајност, Краљу Краљева, позната је, као год што се зна да би и најмањи од Твојих коња сматрао за срамоту да у својим племенитим устима држи други ђем сем златног. Ево, овако је било.“

Тако ми Меке и Медине повика султан Исмајил Мулеј, ево шта се може назвати очима. Ти, Главни Коњушару, избегао би сваку штету са сличним очима, и уштедео би, шта више, пар благородних паса, а ти би, Министре Полиције, са њима могао видети много више но сви твоји комесари, официри, агенти и достављачи. Најзад, Филистињанине, вољни смо да с тобом благо поступамо, пошто су нас твоје изванредне особине очарале. Педесет удараца, које си примио, вреде несумњиво 50 цекина, и ти си уштедео ову суму, јер ти остаје да Нам платиш 50. Извади кесу, плати и немој се у будуће ругати Нашој сопствености. За остало, Ми ти остајемо веома благонаклони.“

Пошто се Њ. В. благоизволело удалити, уз најдубље поштовање целог двора, министар полиције и правде приближи се Абнеру и рече му: „Пажња, којом те је Њ. В. обасуло, за тебе је права почаст, с којом се ти можеш с правом поносити. Ова изузетна почаст налаже ти једну мудру резерву. Да си ти створен по подобију Алаха, да произлазиш од Пророка или, као ми, од његове расе, ја се не бих устезао, с обзиром на указану ти царску милост и твоје ванредне способности, да молим Њ. В. да ти повери једно важно место прокуратора или управника полиције. Али пошто су неиспитане намере Провиђења створиле од тебе само једног презреног Јеврејина, то са резигнацијом сноси своју судбину. Помешај се у чопор хришћана, иди те лај у друштву свију оних паса, који су својим доласком унели перед у царство, некада тако мирно, мога поштованог Господара. Као пријатељ саветујем ти, да у будуће будеш обзиривији, и да мање говориш. Уздржавај се у будуће од откривања трагова весника Њ. В., јер у случају поврата бићу принуђен да те, и поред своје воље, предам великом криминалном суду због шпијунске и увреде величанства. Царска полиција, чији сам врховни шеф, притежава довољно науке, иницијативе, спреме и праксе, и с тога нема никакве потребе за услугама једног јеврејског дућаније. Пошто она не може трпети никакву узурпацију своје власти, то се више немој мешати у њене функције.“

Пошто је Абнер био у могућности да се повуче, приближи му се министар царске благајне. Његова екселенција пристала је да, у знак нарочите благонаклоности, прими лично казну од 50 цекина, којом је Његово Величанство изволело казнити необазривост Јеврејинову, а за тим, у име државне благајне, затражи још један мали додатак од 50 цекина за ванредни сазив дворског савета.

Плачући и уздишући, Абнер извади полако из кесе 100 цекина, додирујући и испитујући сваки цекин својим осетљивим прстима у знак опроштаја. На звук мепала приближи се дворска будала Шнури и упита Абнера: да ли сви цекини из његове кесе

могу издржати пробу на камену, о који је златан алат принца Абдалаха опробао свој ђем, а за тим додаде: „Твоја мудрост пожњела је данас славу, али се ја смем опкладити да би ти волео да си ђутао. Знаш шта вели пророк: „Реч, која једном измакне са усана, не може се више повратити ни колима са четири коња тркача ни најбржим хртовима“. Допративши Абнера до изласка из двора Шнури му, у знак опроштаја, рече: „У моћном и непобедном царству Феца и Марока, правосуђе његовог Величанства беспристрасно је, правично, брзо и јевтино; о томе си се и сам могао уверити, па с тога буди задовољан, незахвални Абнере. Зар то није почаст за тебе кад сваки губитак, због кога трпи наш милостиви Суверен — Бог нека га чува — производи тугу у твојој осетљивој души? — Ако ми обебаш пристојну напојницу, ја ћу учинити да у будуће будеш поштеђен од сличних непријатности. На читав сат пре но што моћни Господар Истока буде изгубио какав предмет, ја ћу дотрчати у твој дућан и извести те. Ти тада нећеш напуштати свој стан до заласка сунца, већ ћеш добро закључати и зариглати врата. На овај начин нећеш се никуд мрднути нити што видети, невадећи своје очи и неокивајући своје ноге. Услед овога опет, весели гласници врховног чувара благословеног харема, цареви коњушари и озбиљни официри правосуђа и полиције, који не воле — као што си видео — да приватна лица знају више од њих, неће никад више доћи у неприлику да због тебе буду посрамљени пред Господарем. Немајући више због чега да се узнемирују, они ће и даље остати агенти обазривости и буктиње сунца у Св. Царству паралитичара и слепаца Његове Светлости“. Тако је говорио Шнури, дворска будала, и то је историја Јеврејина Абнера, који није ништа видео.

* * *

Абнерова историја учи нас двома стварима: прво, да онај, који види боље по други, и даље од врха свога носа, ризикује увек да не буде појмљен и да буде рђаво награђен; друго, да је једино његова аналитичка метода добра за изнајлажење трага и отривање елемената. Абнер је веома оштроумно и фино применио теорију вероватноће; он је нашао два трага, открио оне који су их оставили и одредио карактерне црте обе животиње помоћу њихових отисака. Његово резновање почивало је на ономе што наука назива „објективним вероватноћама а posteriori“. Изгледа, да су ове речи веома претенциозне с обзиром на мароканску историју. Ништа, међутим, није простије од теорије вероватноће. Ево целе њене фотографије, коју је формулисао Лаплас, највећи математички геније на свету, после Њутона:

„Готово сва наша знања само су вероватна, и у малом броју ствари, које можемо знати са извесношћу, па и у самим математичким наукама, главна средства за доспевање до истине: индукција и аналогичка, почивају на вероватноћи, према чему ја и цео систем људских знања у вези са теоријом вероватноће.

Индукција и аналогичка хипотеза, заснованих на фактима, и коригованих без престанка новим опсервацијама, један срећан такт, произведен природом и утврђен многобројним упоређењима његових индикација са искуством, и деликатна логика, — то су главни принципи за доспевање до истине.

Теорија вероватноће у основи није ништа друго до добар разум, сведен на рачунање; помоћу ње се са тачношћу утврђује оно што оштроумни духови осећају неком врстом инстинкта, незнајући често ни сами како. Чак и у нашим стварима, које се не могу потчинити разуму, ова теорија даје најтачније оцене, које нас могу руководити у истим закључцима. Она захтева тачност посматрања и савршенство анализе.

Да би се помоћу вероватноће открила истина; да би се помоћу расуђивања, логике и разума оценило или упознало оно што се никако не може видети физичким средством очију, потребан је срећан такт, дубоко и правилно расуђивање, фина и деликатна логика Јеврејина Абнера, који ништа није видео; потребне су, најзад, оштре очи које, као Рентгенови зраци, продиру кроз најгушћу помрчину, по изгледу непробојну, да би у њој произвели сјај јасне светлости. (НАСТАВИЋЕ СЕ)

ПОУЧНО - ЗАБАВНИ ДЕО

НОВОРОЂЕНЧЕ

— Роберто Брако —

Најзад, пред зору, разбојник нађе мало посла.

Обескуражен и заморен дугим тумарањем, пошто је тако дуго узалудно вребао, сео је на влажан тротоар, близу Каурових башта, усамљених у ово доба ноћи и мрачних као гробље; он је роптао на своју злу срећу и посматрао је двоколице како се лагано, уз шум својих великих точкова по рђавој калдрми, крећу од величанствених палата старе, велике улице Де форна ка улицама Мизео и Константинополи. И кад он, сасвим изненада, спази једну личност згодну за напад, последња кола беху већ ишчезла, а ни једна се више не указиваху.

Имајући довољно времена да изврши свој напад, он се устреми и шчепа за гушу пролазника, који је корачао сањив, уморан, и, држећи га чврсто, повика:

— Деде! Дај ми што имаш при себи!

То беше неки мали, мршав човек који и не помисли да се брани.

— Немој ме убити! — преклињаше он, цвокоћући зубима и клецајући коленима. — Узми мој сахат и ланац, али ме немој убити нити мучити!

— То је мало, сат и ланац!

— Од злата је.

— Мало је. Дај ми твој новац.

И он му стави врх ножа под гушу. Потом му претресе џепове, где нађе једну мараму, кључ, цигарете и новчаник. Врати му кључ и мараму, и отпусти га са највећом мирноћом:

www.unilib.rs — Одлази својим путем, и не окрећи се! Лаку ноћ!

Жртва умаче, а разбојник, нестрепљив да претресе новчаник, прескочи ограду од жица, која ограђиваше баште, и спусти се у једну побочну алеју, где би могао испитати своју пљачку без бојазни да буде изненађен.

Јесења ноћ беше светла. Звездано небо јасно је сијало. И он, чучнувши, спремао се баш да отвори новчаник, кад сенка једне жене, која је ту у близини клечала између дрвећа, учини да се он трже пренеражен. Али у истом тренутку жена, такође престрављена, усправи се и проговори:

— Не, не, ти ме нећеш одати, ти то нећеш учинити! Ја сам још ту, још нисам отишла; нисам га напустила. Ти ме нећеш проказати!

У једној руци у земљи, са свим близу, он примети један завежљај.

— Ах, гаде! — повика допов, угушујући узвик који му се оне; ти си га убила.

— Жив је! — рече она да се оправда. — То је мушкарац, мушкарац који је још жив.

— Покажи ми га!

— Не дирај га, спава.

— Спава?

— Родио се леп и снажан, и како га нисам смела одвојити од себе, четири дана држала сам га скривеног, јер се нисам могла дићи, а другарица, која ми поможе при порођају, не могаде ме заменити код њега. Међу тим ја нисам хтела, нисам имала храбрости да га убијам.

— И тако... ти си хтела да га укопаш живог?

— Не, не!.. Хтела сам да га поверим случају. Мислила сам: „можда ће му милостиви Господ помоћи!“

— А ова јама, зар би могла рећи да је ниси ти ископала?

— Заклињем се, да је ја нисам ископала. Нашла сам је. Могло би се рећи као да ме је она очекивала.

— И ти си на оваквој хладноћи хтела напустити ово невинице које је крв крви твоје? На оваквој хладноћи!

— Ти ме нећеш одати, нећеш ме одати. Јер га ја нисам још напустила.

— Ти си најгаднији створ на свету. Робија је сувише мала казна за твој злочин. Хајде са мном!

Он је шчепа за руку да је одвуче. Она се није бранила, али му запрети:

— Аво ме ти одаш, ја ћу те оптужити за разбојништво.

Он је пусти и уједи се за прете. Затим је, миран, запита:

— Видела си ме?

— Ја сам се овде увукла с другог краја баште, који је мрачан. Наједанпут те опазих на тротоару. Нисам хтела да бежим; бојала сам се да ниси полицајац. Могао би ме чути како бежим, и била бих изгубљена. Ја се сакрих иза ове клупе и очекивах да одеш. Кад си напао онога човека, рекох у себи: „То је разбојник! У толико боље!“ Тада се дигох. Док си ти вршио свој посао, метух малог у руну, јер и не помишљах да би ти могао доћи с ове стране. Али види се да смо нас двоје грешници, и да ђаво хоће да про-

паднемо! Ти си дошао, и сада ако нећеш ти да ћутиш, нећу ни ја. Отићи ћемо обоје на робију!

— Нећу ништа казати. Ти имаш право. Нас двоје: ја, бедник, који, ризикујући свој живот, крадем да бих исхранио своју жену која је честита, и ти, нечасна жена која закопаваш живо створење које си носила у утроби, — ми смо заиста два грешника.

— Ја немам никога да се брине о мени. Немам ни мужа, ни оца, ни брата, ни љубавника. Онај који ме је преварио умро је. Сатирем се радећи, да бисмо могли живети ја и моја мати. Кад би се сазнало да имам дете, не би ми више давали посла. И после, ко би га чувао? Ко би га хранио? Ја сам слабог здравља: бабица ми је казала да би најмању несмотреност платила скупо, умрла бих. А шта би тада било од моје матере, која је без ногу и која се не миче са столице?

— Ех! — изјави он, мало умирен. — На свету не бива све онако како ми желимо. Искусио сам ја то!

Он подиже капу и почеша се по глави. Промисли се мало, затим се наже над јаму, нежно подиже платно и угледа детињу главу. Очи му беху затворене, а доња усна припила се за десни. Наслони ухо на груди, и после неколико тренутака промрмља, умирен:

— Није мртав, дише.

Диже се, отвори новчаник, преброја брижљиво новчанице које беху у њему, и рече у себи:

— Добро је.

Тада понови жени речи, којима је обично испраћао људе које похара:

— Одлази својим послом, и не окрећи се!

— Шта ти је пало на ум? — питаше жена, тихим дрхтавим гласом, у коме се огледаше зебња.

— Хоћу да га однесем — одговори он, не гледајући је и наби капу до ушију. — Биће му боље код мене, него да је закопан жив. Имам новаца да му купим млека. За остало бринуће се моја жена. Дала би она очи своје само да добије једно дете. Љута је на мене, јер не може да схвати да се ствари не догађају по нашој вољи. Ово дете није она, истина, родила, али то јој је поклон од мене. Толико ми је пута говорила како би усвојила какво сироче! Кад буде чула да је зове мајком, радоваће се.

Он се понова наже, и врло лагано, пажљиво да не би пробудио бебу, узне је у наручја.

И како жена стајаше као закопана поред њега, лица које изражаваше крајње чуђење, он навали, с извесном нежношћу:

— Хоћеш ли ићи или не?

— Идем.

— Али, пази! Имај на уму да се ми више не познајемо. Јеси ли разумела? Ја те никад нисам видео, нити си ти мене видела. Јеси ли разумела?

— Разумела сам.

— Одлази својим послом, и не окрећи се! Она се удали, не окрећући се.

Разбојник се саже и целива дете у чело.

С француског Мил. Св. В.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Статистика казненог завода у Сремској Митровици. — У Сремској Митровици налази се један од најмодернијих казних завода, коме је директор д-р Милан Костић, који је ту скоро штампао „Статистику криминалитета у краљевској земаљској казниони у Митровици“. Он је узео 683 осуђеника (колико их је било у заводу почетком 1909. године), па како се у митровички завод не упућују осуђеници из само једне покрајине, да би се могло чинити поређење са статистиком становништва, он је из тих случајева извео какви су главни социјални и индивидуални узроци тим злочинима.

У 1908. години укупни прираштај осуђеника био је 1550, али је у току године отпало 867, те их је остало 683.

У великој мери претежу крвни злочини: убиства, са и без предумишљаја, (293) и тешке телесне повреде (121), те према томе тих 414 случајева према целокупном броју осуђеника чине да 60.61% пада на крваве злочине.

По трајању осуде био је 101 осуђеник осуђен на 1 до 6 месеца, 70 на 6 месеца до 1 годину, 343 на 1 до 5 година, 96 на 5 до 10 година, 62 на 10 до 20 година и 11 њих на цео живот.

По годинама старости било је њих 160 од 14 до 20 година, 129 од 20 до 24 године, 145 од 24 до 30 година, 138 од 30 до 40 година, 98 од 40 до 60 година и 13 преко 60 година.

Од целокупног броја осуђеника њих 207 било је раније осуђено због преступа или иступа, 130 их је било један пут већ осуђивано због злочина, и 92 су била већ два или више пута осуђивана због злочина. Од ових последњих 222 повратника њих 88 били су повратници из користољубља.

По занимању је било 16 чиновника, 124 трговаца, 192 надничара и слугу, 326 земљоделаца и 25 скитница.

По рођењу је било 45 ванбрачно рођених осуђеника; 297 их је било ожењених, а 286 нежењених, 33 удовца и 67 који су живели у конкубинату.

По школском образовању од 683 осуђеника њих 212 није имало никакву школску спрему, 391 имао је основну школу, 9 средњу школу, 1 вишу школу и 70 осуђеничку школу.

Од целокупног броја осуђеника њих 415 извршило је дело у пијаном, а 268 у трезном стању. Тако излази, да је код 60.76% главни разлог делу био пиће.

*

Изванредна енергија за самоосакаћење. — Један необичан догађај изнео је пре извесног времена Archives d' anthropologie criminelle. Један безброј пута кажњавани, тетовирани војни осуђеник у једном француском казненом заводу у Тунису, хтео је да се ослободи тамнице, па је умолио и обрлатио једнога друга осуђеника, да му овај забоду једну иглу у лево око, не би ли тако ослепио. Двадесет минута доцније отишао је понова томе свом другу, рекао му, како још види,

и молио га, да га потпуно ослепи. Овај му сад понова, на исти начин, прободје још три пут исто око и оно потпуно ослепи.

Војник је тврдио своје претпостављеноме, да је се повредио на парчету стаклета, али то му се није поверовало. Тако је и даље остао у казненом заводу.

Неколико месеца доцније добије вољу да и друго своје око на исти начин ослепи, и најзад нађе човека, који му то учини, али за то буде осуђен на осам година принуднога рада. Ослепели, снажан човек од 25 година, оплакивао је своју судбину и тврдио, како је желео само привидно и привремено да ослепи, али сведоцима је утврђено да је то била лаж. У осталом, он је у ствари и постигао шта је желео, јер је по том био пуштен, пошто је помилован.

Овај догађај подсећа на случај који је недавно изнела штампа, како је један човек легао поред железничких шина и дао да му воз одсече обе ноге, не би ли тако дошао до инвалидске потпоре. Али ипак је просто нечувано, да се један млад човек на тако доследан начин, скопчан са тако много бола, лишава очњег вида!

*

Рекорд у самоубиству. — Под овим насловом недавно је изнео поменути Архив једну са свим кратку белешку о томе, како је једна очајна Американка употребила класични угаљ (chassique charbon, ваљда тровање угљеним оксидом) у циљу самоубиства, пошто се пре тога већ *двadeset и шест* пута покушавала убити угљеним оксидом, опијумом, отровом за пацове, стрихнином, дављењем у води и мачем.

*

Нечувен узрок самоубиству. — Можда је остао незапажен случај који је у своје време саопштио исти Архив, као пример до сада нечувених узрока самоубиству. Догађај се датира из времена кад се водила изборна кампања за Рузвелта, председника Сједињених Америчких Држава. Један се Негар опклadio и путем уговора обавезао, да ће скочити у Мисисипу и удавити се, ако Рузвелт не буде постао председником Сједињених Америчких Држава.

Негри, као и Монголи, много лакше жртвују и мање цене свој живот него ли бели људи; свакако да у погледу нагона за самоодржањем играју велику улогу раса и култура.

*

Лажни врач. — Д-р Винклер износи ову интересантну историју у „Wiener med. Presse“.

Пре кратког времена стајао је пред париским судом као оптуженик један елантан врач. Он је признавао све што му је судија стављао на терет; али кад му је судија рекао, да га мора осудити што је људима указивао лекарску помоћ немајући за то стручне спреме нити законскога права, он је, смешећи се, извукао из цепа своју докторску диплому парискога медицинскога факултета.

Табло!

Његово је објашњење било просто и запањило је судију. Он је се најпре био настанио у предграђу као лекар, али ни један му пацијент не закуца на врата. У том случајно падне на мисао, да изиграва врача, те у вароши најми стан, направи огромну рекламу и т. д. и једва је стизао да савлада праксу! При том је задржао и даље у предграђу свој лекарски стан са докторском фирмом и тамо је ишао кад је хтео да се одмара, пошто га ту ни један пацијент није узнемиравао.

Судија га је морао ослободити, али га је оптужени ипак умолио, да не обзнањује да је он заиста лекар, јер би му иначе сва пракса пропала.

*

Наследство злочиначких наклоности. — „Frankfurter Zeitung“ донеле су ову необично интересантну белешку о догађају једном, који се десио у Колмару. *Петогодишњи* дечко Густав Бем домамио је једну четворогодишњу девојчицу из суседне авлије, одвео је на поток и без икаквог повода гурнуо је у воду, која је била прилично дубока. Један старији дечко примети шта је Густав учинио, те надаларму и неким људима пође за руком, да извуку девојчицу из воде, још живу.

Густав Бем је на исти начин *у прошлој години*, дакле кад му је било четири године, четири године старог дечка Хирна гурнуо у помијару, где је нашао смрт гушавши се.

Мали злочинац син је чувенога разбојника и убице Бема.

*

Ужасно сујеверје. — „Leipziger Neueste Nachrichten“ недавно су донеле ову notiцу:

Један случај ужасног и одвратног сујеверја откривен је апшењем поседника Огровског у Мошину код Позена. Именовани је ишао ноћу на гробље, ископавао лешине, одсецао им главе и иначе их још парчао. У стану су му нашли пуно таквих делова лешева, које је употребљавао у сулудом сујеверју, да кад њима окади штале, да ће из њих истерати вештице и зле духове и тако одржати здраву стоку.

*

Мали кепенички капетан у Јапану. — Саветник апелационог суда у Сендају (Јапан) Исао Схитару саопштава у Гросовом Архиву овај интересантан криминални случај:

Једне недеље шетало је се неколико нових војника у Асакуса-парку. У том им приђе један жандарм и рече:

„Ја сам жандарм Н. Н. и имам нешто да вас питам“.

Отпратио их је у једну чајциницу и ту продужио:

„Војник не сме имати код себе више новаца но онолико колико од државе добија. На ипак војници добављају себи новаца од родитеља са села, и то повеће суме, тако да су се родитељи жалили, како не само да су лишени за дуго времена синова, већ како их то стаје и огромног новца. Ако ви имате при себи више новаца од онога што сте добили од

државе, онда је природна ствар, да сте га изискали од родитеља или браће са села, и зато морате бити кажњени. По заповести команданта претрешу ваше новчанике“.

Нови су се војници, наравно, уплашили, јер су заиста добили повеће суме новаца од куће са села, и ако им је то забранио командант. Тако лепо извадише и положише сав свој новац пред жандарма. Овај преброји новце, узме их себи, запише суму и заповеди им:

„Сад је јасно, да сте погазили вишу заповест, те идем да примим од команданта заповест, како да поступим са вама. Ви ћете остати овде док се ја не вратим!“

По том отиде. Жандарм, наравно, није био прави, и, по себи се разуме, није се више ни вратио.

*

Злочинци у борби противу дактилоскопије. — Дактилоскопија и њена примена у борби противу злочинаца, све је непријатнија овима, у колико се више обраћа пажња збиркама отисака прстију и у колико се више увиђају њихове практичне користи.

Никакво чудо није, што злочинци умеју правилно да оцене колика им опасност отуда прети, те се старају да је свим могућим средствима отклоне. Познато је, да интеллигентни и предострожни чланови злочиначког света при извршењу припремљеног злочина извршују дело у рукавицама, да не би отисцима прстију остали у исто време и своју визит-карту на месту дела. У последње време латили су се једног новог средства, да би изиграли истражнике, омили прави траг и тако створили себи прилике и времена за бегство. При том им служи као помоћно средство једна танка плоча од гуме за радирање. На њу, помоћу масти или крви, пренесу отиске кога човека, који врло лако може да докаже свој алиби, и на згодним местима утисну гумом туђе отиске на месту дела. Истражници за то морају бити у своје послу и у овом правцу предострожни.

ПОУКЕ И УПУТИ

Као земљоделец се не сматра оно лице, које је као трговац протоколисало фирму, као такав се потписивало на исправама приликом задуживања, а ипак се бави земљорадњом

Овакво је решење Касационог Суда следовало услед појављеног спора код пожаревачког првостеп. суда, због статуса или благодјењања из § 471. грађанског судског поступка.

Тужилац М. тужио је стецинску масу свог оца Л. и тражио да суд пресуди, да он има права на благодјењање по §. 471. грађ.с. пост. т. 4. из имаовиве очеве масе, наводећи да је његов отац А. по занимању земљоделец, а да није трговац ни механџија, о чему је као доказ поднео уверење надлежног општинског суда; а то, што се његов отац у времену задуж-

жења потписивао као трговац, не може бити доказ да он није земљоделац, кад се он није фактички занимао трговином.

У овај спор умешао се и стецински дужник А. тражећи за себе и другог сина такође да се примени §. 471. т. 4. грађ. суд. поступка.

Бранилац стецинске масе навео је, да је дужник А. и у време задужења и у време пада под стечај био трговац а не земљоделац, о чему је поднео као доказ оглас о објави отварања стечаја.

Првостепени је суд био пресудио, да тужилац и умешач А. имају права на благодејање из §. 471. т. 4. грађ. пост. из имаовине стецинске масе умешачеве, наставши да је умешач земљоделац, пошто се поднетим уверењем суда општинског тврди, да је умешачу од увек главно занимање било земљорадња.

Апелациони Суд је, пресудом од 9. јуна 1909. год. Бр. 2884, која је донета по примедбама Касационог Суда од 24. марта 1909. год. Бр. 3662, одбио тужиоца и умешача од тражења, налазећи да они нису ничим доказали да је умешач земљоделац, док се на против из акта спора види: да је умешач — стецински дужник А. објавио фирму своје трговачко-механичке радње и да се као трговац потписивао, те се према томе има сматрати, да му је механисање главно занимање, на ма да је он поред тога упражњавао и земљоделство као споредно занимање.

По жалби тужиоца М. и умешача А. Касациони је Суд, примедбама својим од 23. октобра 1909. г. под Бр. 11181, поништио поменути пресуду Апелационог Суда са разлога:

„Апелациони Суд није у свему поступио по примедбама овога суда од 24. марта 1909. год. Бр. 3662, ма да је ово био дужан учинити према § 330. грађ. суд. пост., кад их је већ усвојио. Тако, кад је поменути примедбама датим на пресуду тога суда Бр. 5687,908, између осталог, суд био упућен, да спорни факат, да ли су тужиоци земљоделци, или се по закону за такве не могу сматрати, оцени с погледом на тач. 1. Правила Г. Министра Правде оштампаних испод текста тач. 4. § 471. грађ. суд. поступка, по чијем се наређењу за земљоделце сматрају и она лица, која се земљоделством не би искључиво занимала, само ако би им оно било главно занимање, којим би себе и своју породицу издржавали, — и, да је услед тога суд дужан да извиди, да ли тужиоци, и ако би се другим чим занимали, нису таква лица, којима је земљоделство главно занимање, као што они наводе. Према томе је Апелациони Суд био дужан, да у смислу § 166. грађ. суд. пост. по званичној дужности прибави потребне доказе о овоме, а од власти, која је за издање истих једино надлежна у смислу тач. 11. поменутих правила, и да с обзиром на исте оцени спорни факат и тужбено тражење расправи, а не да то чини и без овога извиђања и прибављања доказа. Разлог суда да су тужиоци сами били дужни, да о томе поднесу потребне доказе, услед тога што су својим ранијим поступцима сами противу

себе дали доказа да нису земљоделци, не може опстати по закону, кад је благодејање из поменутог законског прописа, које је дато земљоделцу, јавног карактера, и као такво не може бити остављено појединцима, да га они сами бране и доказују, већ су судови дужни да о њему по званичној дужности воде рачуна. То, пак, што је тужилац. А протоколисао фирму за трговачко-механичку радњу на своје име, и што се на својим обвезама као трговац потписивао, није разлог да се он не може сматрати за земљоделца, за каквог се сада издаје, једно за то, што је поменуто тач. 11. Правила Г. Министра Правде јасно казано, који су законски докази о томе, да ли је извесно лице земљоделац или није, а друго и за то, што само протоколисање фирме трговачке, није доказ и о томе, да се дотично лице, које је фирму протоколисао, заиста и бавило трговином, а још мање може бити доказ о томе, да му је ова трговина била обично занимање, да би се у смислу § 1. трговачког законика за трговца могло сматрати.“

Апелациони Суд није примио ове примедбе Касационог Суда, већ је дао следеће противразлоге од 29. октобра 1909. год. Бр. 4589.:

„Касациони Суд примедбама свог П. одељења Бр. 3662, од 24. марта тек. год. поништио је пресуду Апелационог Суда Бр. 5687, поред осталог и са разлога, што пресуда није све доказе ценила, због чега Апелациони Суд није тада ни дао своје противразлоге на поменуте примедбе, по их је усвојио и исте упутио првостепеном суду, да би се и парничари могли упознати са садржином поменутих примедба и да би дали потребну реч на дослеђењу.

По свршеном дослеђењу Апелациони је Суд, као судећи суд, дао своју оцену о свима доказима у својој садањој пресуди и сматра да је та оцена не само правилна, но да је и у духу закона донета, јер ово и овако гледиште Апелационог Суда у судској пракси до сад је било стално и непромењено. Дужност доказивања оспорених факата била је на тужилачкој страни и она је требала за своје тражење поднети несумњиве доказе, којима би и суд убедила у истинитост навода. Тужена страна спори да је умешач А., отац тужиоца М., земљоделац, јер је поднела доказе, који несумњиво утврђују да А. није земљоделац, нити се за оваквог може сматрати по закону, а без утицаја је на пресуђење, да ли се А. бавио земљоделством, као и то да ли му је земљоделство било главно или споредно занимање. Умешач А. објавио је своју фирму о вођењу радње механско-кафанске у селу Т. и у огласу, потврђеном код надлежног суда, сам умешач А. именовао је лице за деловођу радње, пошто је он био другим трговачким послом узет, те ту радњу није могао лично водити, а кад то стоји, онда Апелациони Суд није имао законског ослоња, да и механско-кафански рад појединаца огласи за споредно занимање, јер такав се рад и то занимање није никад сматрало за споредно, па то се ни сада овом пресудом није могло учинити, баш и да је

тужилац доказао, да се свакодневно земљоделством бавио, а да у своју механско-кафанску радњу није ни улазио.

Због тога је и позивање примедба Касационог Суда на правило Г. Министра Правде уз т. 4. § 471. грађ. суд. пост. неумесно, јер се та правила на овај конкретан случај не могу применити; једно, што механско-кафанске радње та правила (тач. 1.) не помињу и не обележавају као радње споредних занимања, а друго, што је јасно и несумњиво да је А. са тим радом у механско-кафанској радњи имао принос (зараде), када је себи одредио и деловођу те ново-отворене радње, а тај посао кад је рентабилан и има доходака, не може никако бити безначајан, нити се може сматрати као узгредно, споредно занимање.

Пре него је изрекао своју пресуду, Апелациони Суд је нашао, да је спор довољно извиђен и да проверавање факата о статусу тужилачке стране није било потребно да чини сам лично, пошто је несумњиво утврђење, да је А. трговац и да је имао механско-кафанску радњу до свог пада по стечај. Једно то, а друго, што је Апелациони Суд доносио своју пресуду имао у виду, да му је дужност да очува и трговачком реду и појединцима ону веру, коју имају у судски рад и рад друге државне власти (на пр. која је дала А. дозволу за отварање механске радње) и да они не дођу до убеђења, да су их и судови и друге државне власти, које су пуноправне исправе давале да је А. трговац, подражавати у обмани и заблуди, да је А. трговац, а то онда, према примедбама Касационог Суда, — да није.

Оглас о вођењу механске радње доказ је, да је А. у времену потврде тога огласа био трговац — јер су власти такву потврду дале — и да је као такав добио дозволу надлежне власти за држање механске радње, а тај оглас био је убедљив доказ за свакога повериоца А. овог, да је пословна трговачка веза између поверилаца и А. била пословна веза са трговцем А., а не са земљоделцем А.

Начело, које је поставио законодавац у § 537. грађ. законика, овде у овом случају несумњиво има своје примене.

Тужилац А. при прављењу дугова и давању обвезе по разним уговорима, свуда се издавао и потписивао као трговац, што је фактички и био. И кад би се усвојило то гледиште, да је прибављање доказ за тужиоцев статус јавног карактера, а у циљу том да би се заштитило благодејање, које законодавац даје земљорадницима — онда шта би се могло рећи за рад тужиоца и однос, који је он у пословном раду као трговац имао и с властима и појединцима: у давању обвеза и примању новца. Зар тај рад, који је он као трговац чинио у пословању није био јаван и за сваког убедљив, да прављење обвезе и примање новца не чини земљоделац А., но кафаница и трговац А.

Зар се сме дозволити ма којој државној власти, па и судовима да иду на руку и таквима, који на рачун свог богаћења употребљују и таква средства, да би своје повериоце држали у заблуди

и обмани, како би што више на своју корист извукли. То нити могу дозволити судови, нити закони дају права судовима да тако што чине. Цитирани законски пропис из § 537. грађ. законика говори у прилогу оваквог мишљења Апелационог Суда. Противно кад би се узело, онда би било да је обмана и заблуда тужилачкој страни користила, а судови им такав рад за исправан признали, што никако не може бити.

Према овако датим противразлозима Апелационог Суда, општа седница Касационог Суда, решењем својим од 28. новембра 1909. г. Бр. 13267 одбацила је примену свога одељења, и усвојивши поменуто противразлоге Апелационог Суда оснажила је поменуто његову пресуду.

М. Л. Р.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I

Суд општине рипанске, актом својим Бр. 4497, пита:

„Суд ово општински учтиво моли уредништво за следеће обавештење:

Механици у овој општини, оптужиле су општ. суду извесна лица за бесправно крчмљење вина и ракије, и суд је те тужбе узео у поступак, па је чињеним истраживањем нашао да је ово дело казнимо по § 22. мех. уредбе, а према распису Министр. Унутр. дела од 25. септ. 1904. год. ПБр. 27407 (тач. 6.), за то што су продавци продавали вино и ракију, „точећи ово из својих буради у судове купаца“ (т. з. помен. расписа), те су, према томе, дотична лица и осуђена пресудама овога суда, од којих једну — пресуду — Бр. 4161. суд шаље у препису на увиђај. Ну, по жалби осуђенога, начелник срески поштинштво је ову пресуду са ових разлога:

а.) што све кривице по уредби о механама и каф. извиђа и суди само полицијска власт;

б.) што је истрагом утврђено, да не постоји овде дело казнимо по мех. уредби, већ да стоји дело из § 392. крив. зак.

И ако је у „Полиц. Гласнику“ раније расправљано о надлежности власти по мех. уредби, суд ипак истиче о овоме своје мишљење с погледом на овај конкретни случај, с молбом, да га уредништво узме у оцену, и према њему да своје мишљење.

Полицијска уредба важи као поступак, по коме ће полицијске власти извиђати и судити казнима иступна дела (§ 1. и 2. уредбе), а у ред тих полицијских власти убројани су, на првом месту „примирителни судови општина“ (§ 3. уредбе). А та првенственост општинским судовима, да они прво узимају у поступак сваки иступ, означена је у § 4. пол. уредбе. А да општински судови врше судску и полицијску власт, види се још и из § 4. а) алинеје I. полиц. уредбе и чл. 95. зак. о општинама. А кад се узме у обзир, да је полиц. уредбом од 18. маја 1850. год., која је по своме постању старија за 11 го-

дина од мех. уредбе, дат општинској власти и карактер полицијске власти (§ 3.), онда излази, да је том уредбом указан пут општинским властима, да оне могу, у својству полицијских власти, по том поступку извиђати и судити и све иступе доцнијега постава, па и оне по уредби о мех. и каф., која је постала истом 31. марта 1861. год. Јер, ако се узме у обзир, да се под текстом „полицајне власти“ у мех. уредби подразумева буквално само полицијска — среска, окруж. власт итд., онда по чл. 9. исте уредбе општинска власт нема права издавати никакве наредбе у смотрењу механа, нити се таквих наредба морају механици, у смислу § 17. додатка к уредби о мех., придржавати, према чему чл. 95. т. 7. и чл. 97. т. 7. зак. о општинама постају илузорни. Јер, кад је општинском суду, као полиц. и државној управној власти, додељено чл. 95. т. 7. зак. о општ. право надзора над механама, као и да ли се извршују законски прописи и наредбе о томе, онда је суд, као полицијска власт, позван да аналого простире свој надзор и над оним лицима, која поступају противно тим прописима, прописима мех. уредбе за бесправно крчмљење пића. А право надзора над неким не да се ни замислити без принудних средстава, којима се непокорни гони на извршење зак. прописа. — Без казне би свако право надзора било илузорно. А у прилог томе да су општ. судови надлежни за извиђање и суђење иступа по механској уредби, говори и један виши, општински, интерес. Јер, бесправним крчмљењем пића штете се, у првом реду, општ. интереси, за то, што се тиме смањује закупна цена механама, које општине издају под закуп. А у прилог овом тврђењу речито говори још и околност: што је општини много лакше, да извиди те иступе бесправног крчмљења и да одмах ту, у месту, нађе *corpus delicti* кривице. Суд је овај, дакле, мишљења, да је надлежан и за иступе овакве врсте.

Што се тиче разлога среског начелника за поништај ове пресуде, која се Уредништву на увиђај шаље, да је истрагом утврђено да не постоји овде дело казнимо по мех. уредби, већ по § 392. крив. зак., суд је мишљења, да не може овај разлог опетати, пошто у распису Министр. Унутр. дела од 25. IX. 1904. ПБр. 27407. јасно стоји... „морају се казнити за бесправно крчмљење пића по уредби о мех. и каф.“ (т. 6. а) и они који буду „продавали своје властите производе — вино и ракију, на 1. литар и више, *точећи* ово из својих буради у судове купаца“ (т. 3.). А овом је пресудом баш такав начин крчмљења — претакање из суда у суд — утврђен.

Казна из § 392. каз. зак. не може се у овој општини применити за то, што се акциз не наплаћује према количини источеног пића, већ од механиција према закупној кирији, а иначе код лица, која бесправно крчме, не може се ни установити количина источеног пића, према којој би се могао одмерити акциз. Најзад, та је казна толико незнатна, да би сваки бесправни крчмар њу радо и радо платио, само да може крчмити, а да не сноси

друге пореске и општ. дажбине. Суд је мишљења, да је ова казна саставна са оном из § 22. мех. уредбе, јер ова казна иде, по § 313. крив. зак., у корист општ. или држав. касе, а ова из § 392. кр. зак. у корист мех. арендатора.

Према свему томе сад настаје питање:

1. Ако је суд општ. ненадлежан за ову кривицу, која се представља у овој пресуди, треба ли исту пресуду да упути на надлежност полиц. власти, пошто је ова кривица, према поменутом распису, казнима по § 22. мех. уредбе?

2. Каквом у опште мером може општ. суд сузбијати бесправно крчмљење пића, јер код среских власти слабо ће се те кривице и утврдити, за то, што се све доци не закљичу. А ако би се поступило по § 392. крив. зак., то би онда био рђав преседан: да сваки, са мало дажбине за казну, постане крчмар.“

— На ово питање одговарамо:

„Полицијска Уредба“ донесена је 18. маја 1850. године, и важила је као поступак за извиђање полицијских *ирестуцака* (сада иступа), који су били предвиђени Казнителним Законом од истога дана, од кога је и сама уредба.

§-ом 3. ове уредбе дато је било право суђења ових *ирестуцака* и примирителним судовима општина (сада општинским судовима) ако казна за дотично дело није била већа од три дана, или 10 удараца.

Кад је 29. марта 1860 године укинут Казнителни Закон, који је предвиђао полицијске *ирестуке*, „Полицијска Уредба“ остала је као поступак за кривице из III части садашњег Кривичног Закона.

Изменама § 4. ове Уредбе, где је проширена надлежност и општинских и полицијских власти (среских и окружних) изречно је напоменуто, да општински судови могу судити само о иступима из III части кривичног закона, и да су они само за те кривице овлашћени да врше полицијску месну власт.

То им право није проширено ни чл. 94. тачке 3. под б. закона о општинама.

Према овоме, кад је општински суд овлашћен да суди само дела из III части кривичног закона, и кад је Полицијска Уредба *поступак само за ова дела*, онда општински суд не може извести за себе право надлежности да суди и она дела, која су предвиђена специјалним законима, кад у тим законима није изречно речено да то право имају и општински судови и да је Полицијска Уредба поступак и за та дела, као што је н. пр. случај са законом о уништавању штетних животиња (чл. 6.) законом о риболову (чл. 28.) и тако даље.

Она околност, што је „Полицијска Уредба“ ранија од Уредбе механске са 11 година, не мења суштину ствари у корист општинских судова, него, на против, казује то, да је законодавац нашао разлога да питање о механама и кафанама регулише засебно, и ако је тада већ постојао и садашњи кривични законик и „Полицијска Уредба“ као његов поступак.

Ово не може изводити у толико пре, што су општински судови, за време доношења § § 11. и 22. механске уредбе,

према § 3. „Полицијске Уредбе, могли судити, свега до три дана затвора, а овде је казна много већа.

Остаје, дакле, да кривице из § 11. и 22. механске уредбе, извијају и суде само државне полицијске власти (среске и окружне) на које је и помишљао законодавац при доношењу ових законских наређења и њихових измена од 25. маја 1864 године, с обзиром на тадашња уређења ових од 12. маја и 8. јула 1839 године.

Не може да остане ни оно резонување суда, да наређења чл. 95. т. 7. и чл. 97. т. 7. закона о општинама, постају беспредметна ако се општинским судовима не призна право суђења кривица за крчмљење пића.

Не може, велимо, јер се право надзора по тачци 7. чл. 95. јавља у двојаком облику.

Тако оно је или само у улози надзора без права кажњавања, као што је случај са крчмљењем пића, у ком случају примећене неуредности и кривице суд доставља полицијској власти као надлежној, или је у улози надзора са правом кажњавања као што су случајеви из § 372. кривичног закона, јер је ово последње право дато општинама тачком 7. чл. 97. закона о општинама, с обзиром на чл. 94. тачке 3. под б. поменутога закона, пошто је у чл. 9. уредбе механске изречно речено, да се ове кривице казне по § 372. кривичног закона, дакле по ономе делу, на који се и „Полицијска Уредба“ односи.

Према овоме, разлог из тачке 1. одлуке начелника среског, којом је уништио пресуду тога суда, уместан је и на закону основан.

Што се тиче разлога из тачке 2. на име, да овде у опште не постоји случај из чл. 22. механске уредбе, него дело из § 392, ми налазимо да је он погрешан.

У радњи дотичног лица, како је представљено пресудом тога суда Бр. 4161, стоји дело из чл. 22. механске уредбе, јер је оптужени крчио пиће у смислу тач. 3. и тачке а. расписа г. Министра унутрашњих дела од 25. септембра 1904 године ПМ 27407.

Наређења из § 392. говоре о случајевима продаје пића који не носе вид *бесправног крчмљења*, него претпоставља случајева из тач. 6. поменутога расписа, у колико ова законска одредба у опште може бити примењена после закона од 7. марта 1907 године, којим је питање о акцизу другачије регулисано.

По томе, у колико се ово дело може догодити и у другим случајевима, оно би чинило засебно дело од дела из § 22. механске уредбе.

Као резултат свега овога излази: да за свако бесправно крчмљење треба извештавати надлежну полицијску власт, која има дужност да крчмљење најоштрије сузбија, утврђујући ово било личним хватањем било испитом сведока, које мора закључати према § 35. Полицијске Уредбе и распису г. Министра унутрашњих дела од 19. јуна 1887 г. ПМ 5653 и од 25. јула исте године Бр. 8785.

II

Суд општине гладњанске, актом својим Бр. 25, пита:

„Изменама чл. 70. закона о општинама, који одређује број одборника, ништа се не вели хоће ли бити и заменика, као што је до сада било, или не.

Како први избори нису далеко, то се моли уредништво за обавештење, хоће ли се уз број одборника ставити и потребан број заменика, као што је до сада рађено или неће?“

— На ово питање одговарамо:

Изменама чл. 70. закона о општинама, од 24. децембра прошле године, повећан је број одборника, а заменици су укинати.

Према томе, од сада се заменици у опште неће бирати.

III

Ст. Д. Спасић, полицијски писар, пита:

„У тач. 4. § 471. грађ. суд. поступка предвиђено је, да се земљоделцу, за наплату приватних дугова, не може продати пет дана земље, а тако исто кућа са зградама и кућним плацем од 1 дана орања.

Но за наплату: пореза, приреза и крив. трошкова, као и других општ. трошкова, земљоделцу се може и то продати, — али по измирењу свих тих трошкова, ако остане извесан претек, који буде већи од 20 дин. законодавац је изреком казао, да се тај претек новца може издати ономе, чије се имање продало само тада, ако поднесе доказе власти да је он купио какво друго имање.

Међу тим, често се дешава, да је тај претек у суми од 200—300 дин. највише; а да онај, чије је имање продато има још два-три дана орање земље и кућу, а нема теглећу стоку за обраду остатка земље, па подносећи пренете сточне пасоше о куповини стоке, моли извршну полицијску власт, да му тај претек изда за куповину стоке.

Полицијске власти, с обзиром на прописе поменутог § 471. тач. 4, одбијају ова лица, и тако овај претек новца бесплодно се провлачи кроз депозите неколико година, док се опет не нагомила дужне порезе, и исти на ту цел изда пор. одељењима, а све на штету дужника, који, бесумње кад би добио овај новац и стоку купио, не би био толико оштећен као на овај начин, јер би земљу зиратио и порезу своју исплаћивао.

Кад је законодавац у *целом ставу* § 471. тач. 4. дао могућности и права земљоделцу, да се на случај елементарних непогода, као што су: поплава, пожар или неродица, или ако би му стока угинула, може задужити и оптеретити своје имање све до 2 дана земље, кућу и кућнег плаца, од једног дана, онда зашто аналого овоме не би извршне полицијске власти, издавале овај претек оним дужницима, који уверењем општ. суда докажу да немају стоку, а сточним пасошом утврде, да су заиста стоку купили ради зирањења земље?!

Ако је бојазност, да ће они тиме шпекулисати, па по пријему новца и куповини стоке, коме другом продали исту, и на тај начин себе и власт обмањивали, — за сваку сигурност, извршна власт да би им тим изигравањима стала на пут, могла би им пасоше одузети, и код себе их држати све дотле, док другу стоку не

купе, и то опет пасошима утврдити, па онда им ово издати итд.

На основу расписа г. Министра финансија, Бр. 16.926/905. и Бр. 27.765/909. год пореска одељења на овај начин издају тај претек у толико, у колико докажу да су стоку купили.

Да би се ово питање једном протумачило, ја молим уредништво „Полицијског Гласника“ за обавештење по овој ствари у свом првом наредном броју „Полиц. Гласника“.

— На ово питање одговарамо:

Наређења § 471. грађанског судског поступка, у колико се односе на ово питање, јасна су, и она не само што не споре право полицијским властима, да преостатке од продатог имања предају сопственицима, *кад год докажу да су за те новце купили друго имање*, него им то баш у дужност стављају речима: „Него ће се предати земљоделцу чије је имање продато, и то тек онда, кад власти донесе доказе, да је за тај новац купио друго такво имање“.

Ако би власти из речи: „такво имање“, изводиле закључак: да се на место продате покретности и стоке мора купити само покретност и стока, а место продате непокретности само непокретност, она би оне биле у заблуди, јер прво ова законска одредба говори о продаји и једне и друге врсте имања, те се на обе односи и у ономе своме делу који је овде цитиран, а друго што овде може бити и аналогије, те и по томе основу ово питање може бити увек решено у корист дотичног лица.

Кад год, дакле, онај, чије је имање продато докаже: да је за претекну суму купио стоку, па се и сама власт о томе увери, као и о томе да му је стока потребна ради обделавања онога имања, које му је преостало, онда ће му она враћати претекше суме, и за њу у таквој радњи нема никакве одговорности.

Купљену стоку дотични не може отуђити, јер би власти, које такву продају овере и утврде одговарале за повреду своје дужности, пошто су наређења § 471. грађ. суд. поступка донесена у јавном интересу.

Таква би, у осталом, продаја могла бити увек уништена на протест ма кога члана породице или кад сам суд или власт сазна, те тако сваки онај, који од ових лица купује стоку, може очекивати да буде оштећен.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Непознати зликовци, ноћу између 3. и 4. овог месеца у селу Јарињу пресрели су Симу Првуловића, тежака из истог села, и пошто су га из пушке убили одвели су му кобилу дваке врале, матору 5 година на носу цветасту и у једну задњу ногу путасту. — Делеша начелника среза студеничког Бр. 183.

Непознати крадљивци ноћу између 9. и 10. овог месеца разбили су судницу општине мраморачке и украли облигације о кошевској

храни и књигу сточних пасоша серије «СС IV» од броја 17401—17600. — Делеша начелника среза јасеничког округа смедеревског Бр. 601.

Непознати крадљивац 31. прошлог месеца из отвореног ходника украо је Хофману Францишеку, учитељу гимнастике из Београда, један кратак, угасит горњи капут, са монограмом «Ф. Х.» и један мекан, маљав, зелен шенир. — Акт Управе града Београда Бр. 448.

Чалик Каталин, служавка из Београда, извршила је 31. прошлог месеца крађу ствари и том приликом однела: сву машинерију из једне шиваће машине, два штофана шенира, четири креветска чаршава, три јастучне навлаке и гуме од велосипедских точкова. Она је стара 22 године, мала, сува, бледа, косе смеђе. — Акт Управе града Београда Бр. 187.

Милан Јовановић, слуга извршио је крађу своје газди Петру Динковићу, нечењару из Београда и том приликом однео: две сатаре, пет комада жутих тегова, један тег од $1\frac{1}{2}$ килограма од туча и 7 динара у разној монети. Милан је стар 17 година, плав, у грађанском оделу од сегелтуха. — Акт Управе града Београда Бр. 66.

Радован Стојковић, браварски раденик побегао је пошто је злонамерно произвео експлозију казана на стругари Митра Симоновића, из Обреновца. Радован је стар 20 година, висок, сув, по лицу богињав, косе црне. — Делеша начелника среза посавског округа ваљевског Бр. 243.

Живојин Радовановић, келнер, родом из Тоболца среза третеничког, извршио је крађу у Крушевцу, па побегао. Он је стар 25 година, плав, средњег раста, малих плавих бркова, кривих ногу, у оделу грађанском, са шубаром на глави. — Делеша начелства округа крушевачког Бр. 15322.

Јелка, жена **Јовице Велића**, из Врелца среза колубарског, одговара за дело детоубства. Она је стара 18 година, омалена, у лицу смеђа, у сељачком оделу. — Акт начелника среза колубарског округа београдског Бр. 19591.

Никола Радојичић, тежак из Бељине среза космајског, има да издржи месец дана затвора за извршену просту крађу. Он је стар 25 година, раста средњег, црномањаст. — Делеша начелника среза колубарског округа београдског Бр. 20106.

Владимир Марићевић, бив. практикант, који одговара за превару, побегао је 30. прошлог месеца из крагујевачке болнице. Он је стар 26 година, средњег раста, косе и бркова црних, у лицу сув, у оделу грађанском. — Делеша начелства округа крагујевачког Бр. 26703.

Милутин Аврамовић, б. болничар окупне болнице у Горњем Милановцу, украо је Алекси Пушељићу, трговцу из Чачка, један сребри сат фирме «Браћа Антонијевић» из 1875. године, са тешким златним занцем и једном златном паром на њему; сем тога украо је и једне филибарске бројанице са 62 зрна. Он је родом из Бруснице, стар 18 година, раста високог, носав, у сељачком оделу. — Делеша начелства округа чачанског Бр. 18252.

Петар Мошировић, стар 24 године, раста високог; **Бранко Зделар**, стар 50 година, раста омаленог, и **Гавра Брабац**, стар 24 године, малог раста, сви из Шашинаца у Аустро-Угарској, побегли су из притвора комесара митровичке полиције 21. прошлог месеца. — Делеша комесара полиције у Мигровици Бр. 761.

Бождар Васић, бивши књиговођа «Механско-кафалске задруге» покрао је задруги следеће хартије од вредности: 141 комад акција «Српског бродарског друштва» са купоном за 1909 годину; 8 комада акција «Народне Банке» са дивидендним купоном Бр. 26 и каматним купоном Бр. 51; 48 комада нових акција «Извозне Банке» са купоном за 1909 годину; 53 комада акција «Механско-кафалске задруге» са купонима за 1909 годину; и заложну меницу од 4000 динара са акцентом његове жене Емилије. Цела покрађа износи 32000 динара. Бождар се налази у бегству. Он је стар 37 година, раста средњег, цун, смеђ, обријан, корача тромо, у оделу је цивилном и са полупиландером на глави. Осим српског говори још и немачки. — Акт Управе града Београда Бр. 897.

Милутин Ригић, бивши срески економ, одговара код начелника среза млавског за утају у званичној дужности, али се налази у бегству, те се износи његова фотографија ради лакшег проналаска. Он је стар 29 година, висок, плавих очију и косе, риђих ретких бркова; по лицу је негав, у оделу грађанском. — Акт начелника среза млавског Бр. 23708.

Цветко Марковић, пекарски слуга, украо је 110 динара своје газди Данилу Цветковићу у Крагујевцу и побегао. Цветко је стар 19 година, средњег раста, у лицу плав, у оделу грађанском. Делеша начелства округа крагујевачког Бр. 1469.

Илија Борђевић, родом из Неготина, извршио је провеву редакцији листа «Македоније» као њен скупљач преглате. Он је стар 20 година, црномањаст, раста високог, на себи има кратак зимски капут и сомотеки прслук; на ногама има нове ципеле од бокса из радње Војислава Алексића. — Акт Управе града Београда Бр. 58722.

Венамин Пахани, аустријски пешадијски поручник, 31. прошлог месеца на преваран начин изузео је из благајне свога гарнизона у Сарајеву 6000 круна и побегао. Сарајевски гарнизони војни суд води истрагу по овом делу и на његову молбу износи се ова потерница. Венамин је стар 29 година, 1.64 м. висок, снажна телесна састава, црне косе, округла лица, затворено-смеђих очију, црних, подсечених бркова. На врату има ране од чирева, а има белегу и на задњој страни десне руке; има беле, лепе зубе, еластичног је хода, војничког држања. Говори немачки и српски потпуно, а мађарски и чешки по мало. Одело има на себи црно грађанско, са енглеском путничком капом на глави, коју обично носи нахерено. — Акт Управе града Београда Бр. 1727.

Миклош Ранков, слуга у биоскопу Колета Вилхелма у Крагујевцу, разбио је један вагонет Колетов и покрао 91 биоскопску слику, један таут-мотор, један апарат за прелампање слика и једну пројекциону лампу — све у вредности 45.000 динара, и побегао. Неке су слике пронађене у Софији, али остале ствари нису се могле пронаћи, нити се могло сазнати где је Миклош. Он је стар 25 година, сув, малог раста, јако црномањаст, по народности Бугарин. — Делеша начелства округа крагујевачког Бр. 1501.

Непознати крадљивац 31. пр. месеца разбио је врата на стану Анке Ковачевић, из Београда, и покрао из ормана 100 динара у

новчаницама од по 10 динара, 150 динара у ситном сребру, четири беле женске кошуље, од којих једна има монограм «А. К.», шест пешкира са истим монограмом, четрнаест салвета и два креветска чаршава. — Акт Управе града Београда Бр. 449.

Непознати коцкар 18. пр. месеца, извукао је Љубомиру Савићу, болничару у болници за душевне болести 130 динара из спољњег цела од капута кад је овај био у Главној пошти ради наплате упутнице. — Акт кварта варошког Бр. 21521.

Непознати крадљивац на дан 27. прошлог месеца, украо је Милану Петровићу, бив. трговцу, у Народном Позоришту, где је био на представи, један нов кожни новчаник у коме је било: 150 динара у српским новчаницама од по 10 динара; једна половина страног лоза; $1\frac{1}{4}$ срећке класне лутрије Бр. 19356; једна заложница Ваљевске Задруге под Бр. 2315 од 200 динара, и нека писма без вредности. — Акт кварта варошког Бр. 2193.

Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за свима побеглим личностима учине најживљу потеру, и у случају проналаска стражарно их узуте властима које су потернице издале, с позивом на означене бројеве акта или денеша.

УХВАЋЕНИ

Љубомира Живановића, бившег осуђеника, који је 9. новембра прошле године побегао из притвора првостепеног крагујевачког суда и чију смо потерницу изнели у 46. броју «Полицијског Гласника» од прошле године, ухватила је полицијска потера ноћу између 6. и 7. овог месеца у селу Буковику, те је престала потреба за даљим његовим тражењем. — Делеша начелника среза јасеничког округа крагујевачког Бр. 28644.

Глиша Костић, звани „Чвора“, чију смо потерницу изнели у 42. броју од прошле године, ухваћен је 31. прошлог месеца у Београду и спроведен власти која је потерницу наредила, те је престала потреба за даљим његовим тражењем. — Акт Управе града Београда 46641.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

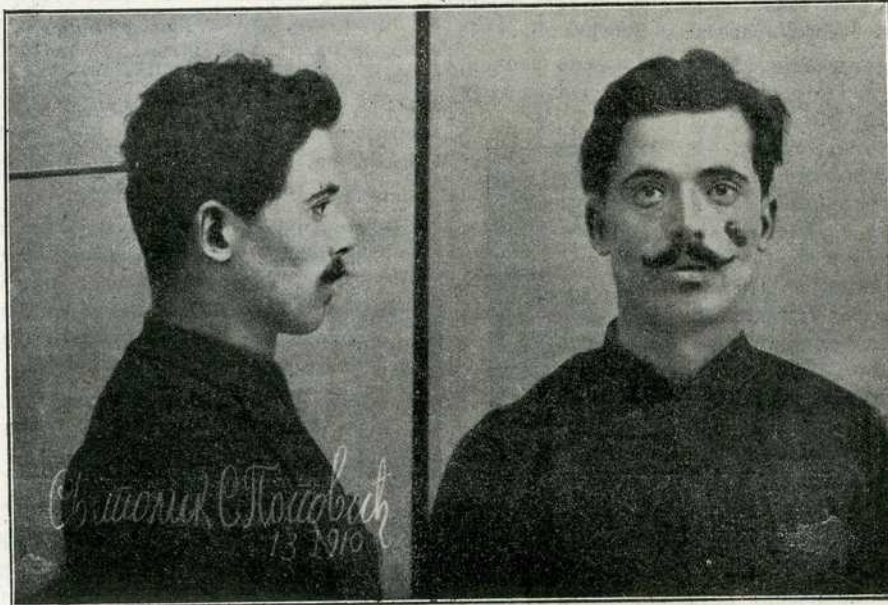
Војислав Новаковић, који је 1898. године био старешина пастувске станице у Ражњу, издаје се сада за чиновника Министарства Народне Привреде и бившег професора виноделске школе у Букову; као такав обмањује лаковерне сељане и општинске часнике, да као изасланик Министарства прегледа штале, како би сопственике добрих штала препоручио да им држава уступи приплодна града: кобиле, краве и бикове узимајући од сељана по 1 динар на име уписнице. Војислав је стар 30 година, висок, плав, великог носа, малих бркова, носи наочаре, а на ногама има кожне камашне. — Делеша начелника среза алексиначког Бр. 105.

Непознати крадљивци ноћу између 11. и 12. овог месеца покушали су да обију касу суда општине трбушничке, и том приликом однели су беле сточне пасоше са серијом «СС IV» и

то од броја 7080 до 7200. — Депеша начелника среза колубарског округа београдског Бр. 452.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У месецу децембру прошле године Управа гр. Београда сазнала је, да некакво лице, које се издавало као Милија Н., издаје, по разним омањим кафанама где сељаци саобраћају, лажна уверења о сиротињском стању, на основу којих су после од железничке дирекције узимате пу-

тничке карте са повластицама или се употребљавала за друге циљеве.

Када га је полиција почела тражити, он је то благовремено сазнао и негде се склонио. Трагањем се, међутим, утврдило, да је то био **Светолик С. Поповић**, бив. општински писар, родом из Клајића у срезу јабланичком, и да је на скоро по том успео да буде постављен за пограничног финансијског стражара у Гроцкој, одакле је стражарно добављен и притворен.

Светолик је признао кривицу, но како је он и из раније познат као неисправан човек, јер је у војсци осуђиван за крађу, а одговарао је и за убиство Лазара Стојановића из Буваца у ср. јабланичком, то износимо његову фотографију и молимо све полицијске власти, а и приватна лица, да јаве Управи гр. Београда ако би знали за коју другу његову кривицу.

Т Р А Ж Е С Е

Зорка, кћи **Јована Станића**, из Београда, 2. т. м-ца отумарала је од своје куће и до сада се не зна шта је с њом. Она је стара 18 година, црномањаста, зеленкастих очију, у пристојном грађанском оделу са шениром на глави. — Акт Управе града Београда Бр. 1210.

Грујица Новаковић и **Милић Вукосављевић**, бивши осуђеници, имају да издрже полицијски надзор, и то први једну, а други две године, али се не зна где се они сада налазе.

Грујица је Циганин, родом из Мрчајевца, по занимању ковач, стар око 20 година, малог

раста, сувоњав, црномањаст, без браде и бркова, говори сем српског још и цигански језик, у оделу је сељачком, сукненом, затворене боје.

Милић је родом из Катрге, по занимању тежак, стар 57 година, високог, танког раста, риђе косе и бркова, зелених очију, дугих образа, брија се, великих је ушију; кад говори отеже. — Акт начелника среза лубињског Бр. 20952.

Светозара Ђорђевића, из Баца, на дан 31. пр. месеца нестало је на путу између Тулара и Куршумља, и до сада се не зна шта је с њиме било. Светозар је сакат, узет у леву руку и леву ногу, стар око 50 година, средњег

је стар 63 године, висок, косе и бркова седих, брија се, у оделу је сељачком. Лева му је рука у лакту изломљена, те је не може да испружи. — Акт начелника среза млавског Бр. 23708.

Нека све полицијске и општинске власти живо потраже нестала лица и пронађена унуте именованим властима, које су тражење захтевале.

К Р А Ћ А С Т О К Е

Непознати крађивци украли су 20. прошлог месеца Градимиру Спасићу из Лесковица једног вола, маторог 4 године, длаке беле, ровашеног у једно уво, са правим и великим роговима. — Акт начелника среза ваљевског Бр. 19037.

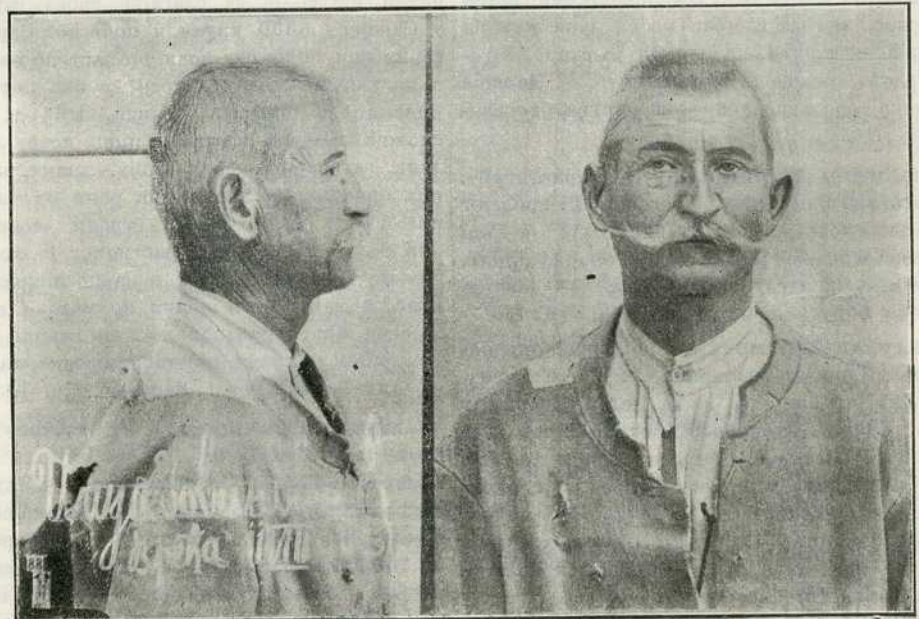
Обраћа се пажња свима полицијским и општинским властима на ову крађу и крађивце,

МАНГУП СТОКА

У општини петничкој налази се једна мангуп кобила, длаке кулашасте, на челу цветаста, у десну задњу ногу путаста, без жига. — Акт начелника среза ваљевског Бр. 19450.

Н А З Н А Њ Е

Комилети „Полицијског Гласника“ за 1908. и 1909. год., у елегантном тврдом повезу могу се добити у уредништву по цену од 20 динара за једну годину. Комилети у меком повезу за 1908. и 1909. год. могу се

двадесетогодишњи осуђеник има по осуди да издржи пет година полицијског надзора али му се не зна место становања, нити је се пријавио којој власти за издржавање надзора. Он

добити по цену од 15 за једну годину, или оба заједно за 25 динара.